LAIŠKAI LIETUVIAMS

1970

BIRŽELIS - JUNE

ATOSTOGOS (I) A. Tamošaitis, S. J. 182
KRIKŠČIONIŠKOSIOS MORALĖS SĄMYŠIS Ant. Paškus 186
KAIP ATRODĖ KRISTUS? Dr. Vladas Juodeika 190
JAUNIMO SIMPOZIUMAS Juozas Vaišnys, S. J. 194
ALGIRDAS GRIGAITIS 199
JAUNAS LIETUVIS UŽ LIETUVOS Vysk. V. Brizgys 200
EILĖRAŠČIAI Daiva Karužaitė 202
APIE "LITUANUS" LIKIMĄ Antanas Klimas 203
MŪSŲ LITERATŪROS ATGARSIAI LIETUVOJE 206
RIMO VĖŽIO ANTITRADICINĖ POEZIJA Titas Alga 210
ANATOLIJAUS KAIRIO "PALIKIMAS" IR
PETRO MALDEIKIO "MEILĖ DVIDEŠIMTAJAME
AMŽIUJE" Alė Rūta 212
GIMTASIS ŽODIS J. Vaišnys, S. J. 213
FILMAI Eglė Juodvalkytė 216

Šio numerio iliustracijos (išskiriant 192 psl.) — Algirdo Grigaičio. Užsklandos: 185 psl. — Giedrės Žumbakienės, 193 psl. — Dalios Aleknienės, 215 psl. — Jūratės Eidukaitės.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas.

Redaktorius — Juozas Vaišnys, S. J. Redakcijos nariai: Danutė Bindokienė, prof. Petras Jonikas (kalbos skyriaus patarėjas), Eglė Juodvalkytė, Vytautas Kasniūnas, Vaclovas Kleiza, Nijolė Užubalienė. Meninė priežiūra — Dalia Rėklytė-Aleknienė. Fotografija: Algis Grigaitis, Virgilijus Kaulius, S. J., Algimantas Kezys, S. J. Administracija: Petras Kleinotas, S. J., ir Dana Kurauskienė. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Telefonas — 737-8400. Spaustuvė — Immaculata Press, Putnam, Conn. 06260. Metinė prenumerata — 5 dol., atskiro numerio kaina — 50 centų.

LAIŠKAI LIETUVIAMS (Letters to Lithuanians). Published monthly except July and August, when bi-monthly, by The Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 W. 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Yearly subscription $5.00, single copy 50c. Second-class postage paid at Chicago, Illinois, and additional mailing office.

1970 m. Birželis-June
Vol. XXI, Nr. 6

LAIŠKAI LIETUVIAMS

Liūdnieji 1940 metų birželio įvykiai
buvo skaudi mūsų tautos auka.
Išmokus ją sujungti su Atpirkėjo auka,
ir mūsų laisvės kova būtų sėkmingesnė.

ANICETAS TAMOŠAITIS, S. J.

ATOSTOGOS (I)

Visų lietuvių girdėta, daugelio skaityta Donelaičio poema *Metai*. Jos III-ji dalis pavadinta *Rudenio gėrybėmis* — dėl vasaros pribrandinto ir po to nuimto derliaus turtų, meiliai besišypsančių iš aruodo ir iš puodo. Pažvelkime į vieną gėrybę, kurią ir mūsų daugeliui vasara atneša. Toji gėrybė — atostogos.

Kai kurie jas praleidžiame išmintingai ir grįžtame prie darbo atsigaivinę kūnu ir dvasia. Kiti išminties parodome mažiau ir tos atgaivos daug neparsinešame. Nestinga ir tokių, kurie po atostogų jaučiasi dar labiau sugižę ir nusilesę, negu buvo prieš jas. Minėtu ūkišku vaizdu, atostogos yra tartum aruodas, iš kurio galime prisipilti geroką maišą kūno ir dvasios jėgų. Tačiau kai kurie jų pasisemia tik menkas rieškučias. O kiti ne tik to neparsineša, bet prie aruodo palieka netgi anksčiau turėtą grūdų atsargą. Nurodysiu keletą dalykų, kuriuos dažnas atostogų metu daro, nors neturėtų, ir kuriuos apleidžia, nors daryti reikėtų. O ką turėtų daryti ir ko vengti, žinoti nesunku. Užtenka pažvelgti į tai, kas kūnui ir dvasiai sveika ir kas ne. Į kūną užmesime akį šiame, į dvasią — kitame straipsnyje.

VALGIO PERTEKLIUS

Kas sveika kūnui? Jam tikrai nesveika *perkrovimas valgiu*. Suaugusio žmogaus skrandžio talpa — truputį daugiau, negu viena kvorta. O mes į jį valgydami, ypač svečiuose, dažnai suverčiame po dvi-tris ar net daugiau. Savaime aišku, kad, prikimštas ir ištemptas kaip būgnas, skrandis negali darbuotis normaliai ir sveikai. Tai sako ne tik gydytojai, bet ir mūsų pačių savijauta. Užuot buvę maisto atgaivinti, po tokio prisikimšimo kaip tik jaučiamės pavargę ir išsisėmę.

Be to, valgis skrandyje tam tikrą laiką pasilieka, kol apdorotas išsiunčiamas toliau. Lengvutis maistas lieka jame apie dvi valandas, vidutinis — apie tris-keturias, o sunkesnis — penkias ar net ilgiau. Todėl, kol ten nebaigtas virškinti prieš tai įdėtas valgis, neturėtų būti kraunama naujo. Ar ne taip elgiamės su skalbimo mašina, šiuo požiūriu į mūsų virškinimo aparatą panašia? Argi į ją, kol nebaigti skalbti anksčiau įdėti drabužiai, kas nors maišo naujų? Pirma palaukiama, kol baigiamas skalbimo ciklas, išplauti skalbiniai išimami džiovinimui ir tik po to dedamas naujas krovinys. Kitaip, maišant, ir jau praskalbti dalykai iš naujo sujuodinami, ir nauji gerai neišskalbiami, ir gadinama pačios mašinos aparatūra. Tas pat, ką skalbimo, galioja ir mitimo mašinai, kai, nelaukiant, kol skrandyje baigiamas ir išsiunčiamas ankstesnis davinys, prie jo maišomas naujas.

Tačiau dar nepaminėtas svarbiausias dalykas, ir sveikatai kenksmingiausias, kurį perkrovimas valgiu neša — tukimas. Kas sveria daugiau, negu turėtų, silpnina savo širdį, aukština kraujo spaudimą, sunkina alsavimą, trumpina amžių. Gyvybės draudimo bendrovės pagrįstai teigia, kad, kiek

colių per storo juosmens, tiek metų trumpiau gyvenama. Tai teigia, remdamosios skaičiais — susirgimų ir mirimų statistikomis. Čia vieta įdėti ir neblogam Donelaičio klausimui jau minėtose *Rudenio gėrybėse:* "Ar tam Dievs savo gėrybes mums kasdien visur ir taip dosniai dovanoja, kad mes jas tik vis, kaip kiaulės ėsdami, rytum?"

JUDESIO NEPRITEKLIUS

Antra, kūnui tikrai nesveika *judėjimo stoka.* Tokia jau mūsų kūno sandara: juo mažiau raumuo dirba, juo labiau glemba ir menkėja. Tai galioja ne tik kojų ar rankų muskulams, bet ir širdies raumenims — centriniam kūno motorui. O kaipgi raumenys dirbs, jei visur prigaminta mašinų, kad tik nereikėtų jiems pajudėti? Todėl šiandien žmogus įpratęs ne judėti, bet sėdėti. Prie ko tai veda, matome iš to, kad šiandien dauguma Amerikos vyrų ir moterų nebepajėgia vieną valandą pakelti fizinės įtampos, kuri jų protėviams buvo kasdieninio gyvenimo dalis. Dar jaunas žmogus jau nebegali neužduseęs nubėgti vieno miesto bloko ar užkopti laiptais į aštuntąjį aukštą. O pagyvenęs stovi tik už vieno žingsnio nuo širdies priepuolio — vieno didesnio susinervinimo, vieno staigesnio pasitempimo, kasant sniegą. Šias ir panašias liūdnas apraiškas yra taikliai nurodęs Tomas K. Cureton, fizinio lavinimo profesorius Ilinojaus universitete, net užsieniuose žinomas šios srities autoritetas *(Physical Fitness and Dynamic Health,* New York, Dial Press 1965, 21 psl.). Net aukščiausios krašto valdžios įstaigos susirūpino gyventojų šlyjančiu kūno pajėgumu. Vašingtone buvo įsteigta Fizinio Pajėgumo Taryba, kurios uždavinys — propaganda, patarimu ir parama gelbėti tautą nuo išglebimo.

Juo mažiau šiandieninis žmogus juda, juo labiau skundžiasi nuovargiu. Savaime aišku. Ląstelės, iš kurių mūsų kūnas padarytas, yra gyvos. Todėl jose turi vykti gera medžiagų apykaita. Taigi joms reikia geros kraujotakos, pakankamai deguonies, tinkamo liekanų šalinimo. Fizinis darbas ir mankšta kaip tik skatina kraujo apytaką, verčia giliai kvėpuoti, sveikai spaudžia prakaitą, nešantį lauk nuodijančias atmatas, o svarbiausia stiprina širdies raumenis. Todėl daro žmogų pajėgų, atsparų ir sveiką. Gydytojai pabrėžia, kad kūno lavinimas neša netikėtai džiugių vaisių net ir vėlyvo amžiaus žmogui. Priešingai, judėjimo stoka jau ir ankstyvame amžiuje apiplėšia, skurdindama lėkštu alsavimu, menka kraujotaka, gižia savijauta.

Buvusi sveikatos skyriaus vedėja *Newsweek* žurnale, Margarita Clark, yra išleidusi knygą, pavadintą *Kodėl taip pavargę?* Joje autorė nurodo, kad viena pagrindinių priežasčių, kodėl, ypač miesto vyrai, jaučiasi pavargę, yra ta, kad per daug sėdi. Prideda vieno gydytojo pastabą: "Atsikėlę iš lovos, sėdame į mašiną. Ja atvykę į darbą, einame prie stalo ir čia vėl sėdime. Po keleto valandų jaučiame nuovargį ir einame sėstis į artimiausią barą — gėrimų ir užkandžių. Po jų — tolimesnis sėdėjimas už kontoros stalo, paskui, grįžtant namo, automobilyje (arba autobuse). Parvykę namo, sėdame į fotelį kokteilio. Po jo sėdime vakarienei (ir televizijai). Pagaliau, šuniškai pavargę, einame atgal į lovą" *(Why so tired?* New York, Crest 1963, 100-101 psl.). Pastaba apie sėdimo darbo žmogų gana tiksli.

ATOSTOGOS NEIŠNAUDOJAMOS

Dabar pažiūrėkime į atostogas. Ar daug žmonių jų metu daro, kas kūnui sveika? Dalis — taip. Bet kaip matome

elgiantis kitus? Užuot naudoję atostogų progą daugiau judėti — sėdi. Dažnas, nuvykęs pas gimines ar draugus, sėdi už vaišių stalo su perkrautu skrandžiu. Pavalgius vėl priimta šnekučiuojant sėdėti, paskui, po poros valandų, vėl dėti į vidų nenorimus, bet šeimininkių nešamus užkandžius. Ar tai sveika širdžiai? Ar tai sveika skrandžiui? Ar tai sveika alsavimui — sudribusia ir veržiama krūtinės ląsta? Iš panašių atostogų grįžtama ne su kūne tikra atgaiva, o galvoje įsivaizduota. Kas čia pasakyta apie ilgesnes atostogas, savu būdu tinka ir trumpoms, poros - trejetos dienų. Galėtume glaustai pasakyti, kad atostogų metu daugelis savo kūne blogai skirsto darbus: verčia juos skrandžiui, bet neduoda raumenims, tokiu būdu nuskriausdami abi puses. Perkrauti viduriai šaukia poilsio, bet gauna vien naujos plušos; nelavinami muskulai šaukia judesio, bet paliekami ir toliau be mankštos. Atostogų metu turėtume daryti priešingai: krauti darbą ne skrandžiui, bet raumenims. Tai sveika ir anam, ir šiems.

Judesio reikšmę kūnui minėtoji Margarita Clark nurodo tokiu pavyzdžiu iš gyvenimo. Vienam pacientui gydytojas patarė mankštą. Tasai išvertė akis: "Mankštą? Žmogau! Grįžęs namo, aš jaučiuosi taip išsemtas, kad vos beturiu jėgų nusiauti batus!" Gydytojo tai nejaudino. "Palik batus ant kojų ir eik vaikščioti", atsakė. "Vieną mylią, sparčiu žingsniu, nesvarbu, koks bus oras. Ir jokio stovinėjimo pakeliui prie vitrinų ar pas pažįstamus". Pacientas išėjo susiraukęs. Bet po keleto savaičių jo žmona telefonavo gydytojui, dėkodama už receptą. Jos vyras dabar kasdien vaikščiojąs; murmąs, bet vaikščiojąs. Pasidaręs daug sugyvenamesnis. Gerai miegąs. Nebesiskundžiąs nuovargiu. Užuot drybsojęs ilgas valandas fotelyje, dabar jau planuojąs eiti triskart savaitėje lošti golfo (t. p., 100 psl.). Atostogų vykstama savo organizmui stiprinti. Jei nenaudojame jų teikiamos progos daugiau judėti, tai, užuot kūną stiprinę, ir atostogų metu tęsiame jo menkinimą.

GERA PAMOKA — VAIKAS

Čia gera pasistatyti prieš akis vieną pavyzdį, ir ne bet kokį, o nurodytą paties Kristaus. Evangelijoje skaitome, kaip Atpirkėjas kartą pasišaukė vaiką, pastatė jį savo mokinių vidury ir tarė: "Užtikrinu jus, jei nesikeisite ir netapsite kaip vaikai, neįeisite į dangaus karalystę" (Mt. 18, 3). Kas gi kita yra Dievo karalystė žemėje, jei ne iš Viešpaties gautųjų jėgų naudojimas ir plėtojimas, kaip jis to nori? Pijaus XI-jo žodžiais, žmogus juk tam skirtas gyventi šioje žemėje, kad Kūrėjo garbei ir šlovei išplėtotų visas savo galias (Encikl. "Quadragesimo anno", *Popiežių enciklikos ir kalbos,* Lux 1949, 295 psl.). O atostogaujama toms jėgoms gaivinti ir naujinti. Kitaip pasakius, žmogus šioje žemėje skirtas žengti į Dievo karalystę. Atostogos yra to žengimo dalis, ir gana svarbi. Todėl su geru pagrindu iš ano Kristaus dėsnio galima išvesti ir kitą: "Jei netapsite kaip vaikai, nepasisemsite daug atostogų naudos". Vaikas, pastatytas mums pavyzdžiu, kaip žengti į Dievo karalystę, taip pat yra pavyzdys, kaip atostogauti. Pažvelgėme į du dalykus, kurie sveiki kūnui. Tai buvo tinkama lavyba ir mityba. Vaikas geras pavyzdys ir vienam, ir antram.

Vaikas *juda, nenusėdi.* Be abejo, kur reikia laikytis ramiai, ten ir vaikas turi būti mokomas neišdykauti. Bet kur reikia judėti, ten ir užaugęs turi iš vaiko mokytis nedrybsoti. Kaip tik judėjimo stoka neigiamai veikia visą organizmą: menkina ir širdį, ir kvėpa-

vimą, ir normalų vidurių veikimą, ir atsparumą ligai. Be to, neša nuovargį.

Vaikas taip pat pavyzdys, kaip *valgyti.* Tiesa, vaiką reikia mokyti, kaip valgyti mandagiai. Bet iš jo turime mokytis, kaip valgyti sveikai. Vaikas dar nėra praradęs išminties klausyti, ką čia diktuoja prigimtis. Nei jo skrandis kemšamas per jėgą, kai nebenori. Nei išgėrus, kas duota, tuojau vėl pildomas jo stiklas. Nei daromi kiti, vaišinimuisi būdingi, bet maitinimuisi žalingi dalykai. Ypač svečiuose dažnas su pavydu žiūrime į vaikus: kokie laimingi! Niekieno neverčiami, pavalgė, kiek norėjo, padėkojo ir gali eiti žaisti. Mes, suaugusieji, giriamės daugiau už vaikus išmaną. Bet už vaišių stalo dar daug kur vadovaujamės ne galvojančiu protu, o lenkiamės po įsigalėjusių papročių botagu. Į atostogas turėtų būti jungiamas ir mūsų ištikimas darbininkas — skrandis. Jei jam tuo metu ne tik nenuimame neprotingos naštos, bet dar jos krauname daugiau, nuskriaudžiame patys save.

KŪNAS — ĮSTABUS DIEVO KŪRINYS

Kai kas gal sakys, kad kunigas, kalbantis apie kūno priežiūrą, kiša nosį į ne savo reikalą: tai gydytojo dalykas. Mano nuomone, apie kūną dera kalbėti ir kunigui. Jau romėnai sakė: *Mens sana in corpore sano* — kūno sveikata atsiliepia dvasiai. Daugelis kartais susilaukia keistų ir net liguistų dvasios reiškinių, kad tinkamai neprižiūri kūno jėgų. Taigi kūno sveikata glaudžiai susijusi su dvasia. O ši yra kuniginio luomo sritis. Iš tikrųjų kunigai ir daktarai čia turėtų ne gręžti vieni antriems nugarą, o duoti ranką. Kunigui reikalinga gydytojo pagalba, šalinant dvasios ligas. O gydytojui, manau, pravarti kunigo parama, ugdant kūno jėgas.

Bet kūnas kunigą liečia ir tiesiogiai. Juk tai įstabi, Kūrėjo suplanuota mašina, jo išminties atspindys. Iš to, kaip ja naudojomės, vieną dieną turėsime Viešpačiui pateikti apyskaitą. Dar daugiau, krikščionio kūnas jau čia, žemėje, paslaptingu, bet tikru būdu yra Šventosios Dvasios buveinė. Su pagrindu apaštalas Povilas ragina: "Garbinkite ir nešiokite Dievą savo kūne!" (I Kor. 6, 20). Jis skirtas ir garbingam prisikėlimui, kaip pakartotinai pabrėžia Kristus. Todėl kūną su pagarba ir laidojame. Mes, lietuviai, už pagarbaus laidojimo teisę netgi ryžtingai kovojame.

Taigi mūsų visų pareiga tą mašiną prižiūrėti, reguliariai patikrinti, aprūpinti reikalingomis medžiagomis ir vengti, kas jos veikimą trukdo arba ją pačią griauna. Kas sau Kūrėjo duotų kūno jėgų nežiūri ir neugdo, kaip pačioje prigimtyje įrašyta ir gydytojų pabrėžiama, tas šoka taip, kaip griežia velnio smuikas. Juk tamsos dvasia kaip tik ir siekia griauti darną, ardyti tvarką Dievo plane, visų pirma žmoguje, kuris yra to Viešpaties Dievo paveikslas.

ANTANAS PAŠKUS

KRIKŠČIONIŠKOSIOS MORALĖS SĄMYŠIS

(Tęsinys)

GERĖJAM AR BLOGĖJAM?

Vargu ar galima šitokiam klausimui duoti kategorišką, taip ar ne, atsakymą. Prisiminę anskčiau aprašytas moralės plotmes, pamatysime, kad instinktyvinėj etikoj pasipriešinimas įstatymui vyksta savanaudiškais sumetimais. Varžtų atleidimas šitame dorinio gyvenimo laipsnyje reikštų ne ką kita, tik moralinę anarchiją. Priešingai, įstatymų bei institucinių reformų reikalavimas asmeniškos moralės laipsnyje gali rodyti etinę bendruomenės pažangą. Faktai, atrodo, patvirtina ir vieną, ir kitą prielaidą. Šiandien pastebėsime aplink save daug dorinio nuosmūkio apraiškų, bet taip pat surasime ir moralinio atgimimo ženklų.

Yalos universiteto psichologijos profesorius K. Keniston bandė patyrinėti radikaliųjų studentų (protestuotųjų) moralę *(The Critic,* Sept.-Oct., 1969). Jis pastebėjo, kad maištininkų studentų, priklausančių vadinamajai prieškonvencinei moralei, skaičius yra tris kartus didesnis už neprotestuojančiųjų kolegų skaičių. Vadinas, protestantuojantieji pasireiškia ryškiu etiniu suprimityvėjimu, doriniu nuosmūkiu savanaudiško hedonizmo linkme. Tas pats Keniston taip pat patyrė, kad keturis kartus daugiau studentų maištininkų pasiekė personalistinį doros lygį už jų tyliuosius (neprotestantuojančiuosius) draugus. Ši doros pakopa maždaug atitinka mūsų minėtą antrąjį, humanistinį laipsnį. Dorybės, kaip pvz. tiesumas, garbingumas, čia stipriai akcentuojamos. Užtat pvz. tik vienas procentas šios grupės universiteto studentų nusirašinėjo egzaminų metu. Šie daviniai jau kalbėtų už dorinę pažangą.

Davinių, rodančių moralinį nuosmūkį, visur pilna. Pvz. per paskutiniuosius devynerius metus šiame krašte nusikaltimai pakilo 131 procentu, kai tuo tarpu gyventojų skaičius tepakilo 13 procentų. Spėjama, kad praėjusiais metais krautuvėse prekių pavogta už tris milijardus dolerių. Didesnis to grobio kiekis tenka tarnautojams. O kiek prekių pražūva transporto metu! Visuomenė vagystėm yra visiškai apatiška ir be jokių skrupulų perka vogtus daiktus. Kolegijų ir universitetų bibliotekos taip pat kenčia nuo vagysčių. Pražūva ištisi knygų tomai, išplėšiami straipsniai iš knygų bei žurnalų. Tai dažnas reiškinys ir katalikiškose kolegijose. Liūdniausia, kad nė vienas nenori kišti nosies į "kitų reikalus". Nepraneša ir nesudraudžia piktadario. Nenori būti skundikais. "Neįsivėlimo" filosofija kartais pasiekia pasibaisėtinas proporcijas. 38 žmonės žiūrėjo pro langus, kaip užpulta moteris (K. Genovese) šaukėsi pagalbos. Daugiau negu pusė valandos truko žudikui pribaigti savo auką, bet nė vienas iš 38 kaimynų nepakėlė telefono ragelio pašaukti policijai. Aštuoniolikos

metų telefonistė, sumušta ir išprievartauta (Bronxe), išbėgo į gatvę kruvina ir nuoga, besišaukdama pagalbos. 40 žmonių būrys stebėjo, kaip prievartautojas ją vėl pasigavęs įsitempė į namus. Niekas piršto nepajudino jai pagelbėti. Arba vėl 17 metų peiliu subadytas berniukas paliekamas mirti tramvajuje. Keleiviai, požeminiam traukiniui sustojus, ramiai pasišalina, net policijai nepranešę. Tokių skaudžių istorijų būtų galima pririnkti daugybę. Dar liūdniau darosi pagalvojus, kad tokių nenorinčių "įsipainioti" žiūrovų tarpe pasitaiko ir ne vienas "geras" krikščionis. Pridėjus prie to dar smurtą mokyklose, brangių elektroninių instrumentų daužymą universitetuose, miestų deginimą, viešųjų įstaigų sprogdinimą, krautuvių plėšimą, gąsdinančią narkotikų epidemiją, panieką autoritetui, tai ir turėsime apytikrį dorinio nuosmūkio vaizdą.

Visi šie suminėti faktai rodo žmonių savanaudiškumą ir perdėtą savimeilę. Yra tačiau kitos rūšies simptomų, už kurių slepiasi ideologinis bei vertybinis chaosas. Šie simptomai apreiškia daug pavojingesnes tautos ar žmonijos žaizdas. Paminėsime keletą tos ideologinės ligos apraiškų. Katalikiškos kolegijos profesorius prisikabinęs ant savo raštinės durų paveikslą, rodantį didžiulę kaukuolių krūvą su užrašu: "Amerikos demokratija". Žymiam filosofui (A. J. Ayer) moralinis sprendimas neišreiškia nei gėrio, nei blogio; nei tiesos, nei klaidos, o tik subjektyvinį kalbėtojo stovį. Pasakymas "tu pavogei pinigus" reiškia nei daugiau, nei mažiau, o tik kalbėtojo nepritarimą. "Aš nemanau, kad yra leista nubrėžti linijas tarp gėrio ir blogio", teigia Amerikos aukščiausiojo teismo teisėjas (J. Douglas). "Gyvybė ir taika yra galutinės vertybės", sugestijuoja Jungtinių Amerikos Valstybių senatorius (William Fulbright). "Geriau raudonas, negu lavonas" taip pat reiškia moralę, kurios aukščiausia vertybė yra biologinis išlikimas. Labai taikliai mūsų filosofas J. Girnius pastebi: "Jei nėra nieko, dėl ko verta net mirti, tai lygiai nėra nieko, dėl ko verta ir gyventi". Vakarų žmogui jau darosi nebeaišku, nei dėl ko gyventi, nei už ką kovoti. Iš tikrųjų, jei nėra objektyvaus masto, kuriuo būtų galima atskirti gerą veiksmą nuo blogo, tiesą nuo klaidos, jei pacifistinis taikos vertinimas pavirsta į nihilistinį nieko nevertinimą, tada nebegalima atskirti pavergtojo nuo pavergėjo, užpultojo nuo užpuoliko, kovos už laisvę nuo brutalių žudynių.

Pravėrę Bažnyčios duris, pastebėsime ir joje daug suirutės. Apie ją nemažai rašoma ir lietuvių spaudoje (pvz. dr. A. Maceina "Tėviškės Žiburiuose"). Linksniuojamos katalikų dvasiškių ir vienuolių vedybos, vieši pasisakymai prieš vyskupus ir net prieš popiežių, liturginiai išsišokimai, opozicija, prielankumas komunizmui ir t.t. Šalia šių nusižengimų drausmei, pradeda rodytis vis daugiau nukrikščionėjimo žymių. Pvz. dažnai sutiksi studentų (taip pat ir katalikiškose kolegijose), kurie save laiko "buvusiais katalikais". Tik apie 50% katalikų studentų dalyvauja sekmadieniais mišiose. Šių metų statistika parodė, kad Baltimorės katalikiškųjų gimnazijų 30% mokinių nelanko sekmadieniais bažnyčios. Kalėdinis studentų laikraščio numeris katalikų kolegijoje nė vienu žodžiu nepriminė Kristaus gimimo šventės. Jis būtų galėjęs būti išspausdintas ir Maskvoje. Tos pačios kolegijos studentai reikalauja, kad mergaitėms būtų leista pasilikti berniukų bendrabutyje per visą naktį, tada jie būsią naktimis labai ramūs.

Katalikų Bažnyčios prieauglis pra-

ėjusiais metais buvo pats mažiausias per paskutiniuosius dvidešimt penkerius metus. Sakoma, kad apie 1% protestantų pastorių ir apie 4% katalikų kunigų Amerikoje kasmet pasitraukia iš pareigų. Katalikų vienuolės bėga dar didesniais būriais. Per paskutiniuosius ketverius metus beveik 1000 katalikiškųjų pradžios mokyklų buvo uždaryta dėl pinigų stokos. Dosnumas bažnyčiai labai sumažėjęs. Visos krikščioniškosios bažnyčios, neišskiriant nė katalikų, galvotrūkčiais metasi į socialinį politinį aktivizmą. Visos jos nori būti žemės druska. Tuo tarpu 75% Gallupo instituto apklausinėtų amerikiečių mano, kad religija praranda įtaką Amerikos gyvenimui. Koks tragiškas paradoksas!

Pasižiūrėję į šiandieninio moralinio gyvenimo šešėlius, dabar paieškokime dorinio atgimimo prošvaisčių. Pasekę doros vystymąsi istorijoje, rasime pagrindo ir optimizmui. Dorinis jautrumas senovėje buvo kitoks. Dar ir šiandien sutiksime primityvių genčių, kurių sūnūs užmuša senus savo tėvus, išsivedę į mišką. Yra tautelių, kur svečiui nakčiai atiduodama žmona ar duktė. Ne taip jau seniai anglai panaikino našlių deginimą Indijoje. Žydų ir krikščionių patriarchas Abraomas savo žmoną "paskolino" Egipto kunigaikščiui. Saliamonas turėjo didžiulį pagoniškų gražuolių haremą. Mozė negailestingai išskerdė visus, kurie buvo apkaltinti stabmeldyste. Žydai, Dievo išrinktoji tauta, grįžę iš Egipto, užėmė miestą ir iššudė visus gyventojus. Platonas, didžiausias senovės filosofas, vergiją ir pederastiją laikė visai normaliu dalyku. Kryžiaus karų dalyviai ramia sąžine kabino skaistybės diržus namie pasilikusioms žmonoms. Tie patys kryžininkai sunaikino Konstantinopolį, patį gražiausią to meto miestą pasaulyje. Inkvizicija taip pat nerodo ano meto moralinio jautrumo. Vargu ar kas iš dabartinių krikščionių drįstų šiandien tiesą ginti ir skleisti prievarta. Nepaisant nuostabios filosofinės ir teologinės sintezės, kažin ar kas šiandien susižavėtų religija persunktu niūrių viduramžių eternizmu. Anuomet dar aštresni paradoksai kryžiavosi krikščionio gyvenime. "Religinė ekstazė keistai siejosi su žiaurumo aistra: su lygiu entuziazmu buvo dalyvaujama ir religinėse procesijose, ir viešose egzekucijose" (J. Girnius). Religija buvo ir aukštinama, ir profanuojama (pvz. atlaidų leidimas loterijon). Žadinama privati išmalda vargšams, bet nekreipiama dėmesio į katedrų ir pilių šešėlyje klestintį skurdą. Anuomet žmogus privalėjo tarnauti institucijoms, o ne institucija žmogui. Vos prieš šimtą metų daugumui katalikų demokratija atrodė "politinė bedievybė" (J. Girnius). Grigalius XVI sąžinės laisvę pavadino maru ir pamišimu. O II Vatikano susirinkimas ją pavadino neliečiama individo teise.

Praeities perspektyvoje kai kurios dabartinės etinės prošvaistės rodosi labai šviesiom spalvom. Suminėtina pvz. tolerancija, pastangos sumažinti skurdą ir ligas pasaulyje, bandymas pasiekti rasinę lygybę, autentiškas pacifizmas, noras reformuoti institucijas asmens gerovei, siekimas švietimą padaryti visiems prieinamu. Tai vis šviesūs pragiedruliai šiandienos rūkuose. Pagaliau pasišalinimas iš formalaus priklausymo religinei bendruomenei ne būtinai reiškia moralinį nuosmūkį. Pastebėta, kad jaunimas pradeda mestis į vadinamąsias mistines grupes, primenančias ankstyvųjų amžių vienuolius. Ar tai nėra ženklas, kad Bažnyčios nesugebėjo pasotinti jų religinio alkio? Ar ne laikas ir bažnytinėms bendruomenėms formalų organizuotumą ir šabloniską ritualizmą pa-

keisti autentiška, krikščioniška mistika? Atrodo, kad religinis jaunimo ilgesys nėra miręs. Gal tik mes nesugebame į jį prakalbėti. Kur tik pvz. pasirodo garsus teologas ar filosofas, salė užsikemša klausytojais. Atidžiai sekamos jų mintys, gyvai su jais diskutuojama. Tokio reiškinio nebuvo pastebėta, sakysime, prieš 5 - 7 metus. Pernai šiaurės vakarų valstybinėj kolegijoj buvęs apklausinėjimas, regis, šią prielaidą bus patvirtinęs. Iš 2000 į anketą atsakiusiųjų studentų beveik visi tiki į Dievą. Beveik visi nori daugiau religijos, daugiau laiko praleisti šeimoje, glaudesnio bendravimo su tėvais. Panašių balsų vis daugiau ir daugiau pasigirsta taip pat ir lietuviškojo jaunimo tarpe. Ir jie pasisako prieš katalikiškų organizacijų suplokštėjimą, ir jie ieško prasmingesnio bei turiningesnio žmogiško gyvenimo. Hipių protestą prieš vakarų materializmą taip pat reikia laikyti pozityviu reiškiniu.

BAIGIAMOSIOS PASTABOS

Straipsnį pradėjome klausimu, ar dabarties maišatis veda į etinį atgimimą, ar į nuosmūkį. Atsakymo beieškodami, aprašėm tris pagrindinius moralinio gyvenimo laipsnius: instinktyvinį, humanistinį (natūralų, paremtą protu) ir krikščioniškąjį. Matėme, kad pirmojoj pakopoj vyrauja baimė, antrojoj — protas, o trečiojoj — meilė. Bręstantis žmogus ir žmonija stengiasi tuos slenksčius pereiti. Tačiau perėjimas gali būti ramus ir lengvas arba audringas ir skaudus. Kurią iš tų galimybių individas ar bendrija pasirinks, priklausys nuo autoriteto ir individo santykių. Romos krikščionybėje šis keitimasis reiškiasi gana aštrokom formom, nes per ilgai jos "viščiukai" buvo laikomi po paternalizmo sparnais.

Pasikeitimai Bažnyčioje yra viso pasaulio evoliucijos dalis. Bažnyčia čia pasirinkimo neturi. Istorijos vyksmo nesustabdysi. Jei kas tai bandytų, būtų nuo istorijos kelio nušluotas (šis dėsnis tinka ir komunizmui). Taigi visuotinis vakarų žmogaus veržimasis į laisvę tapo ir krikščionio dalimi. Ir jis nori pats apsispręsti už gėrį ar už blogį, už Dievą ar už velnią. Iš tiesų, jam Tvėrėjas tokią galią ir buvo davęs. Šis veržimasis personalizmo link sukėlė daug maišaties ir pasaulyje, ir krikščionybėje. Atleidus autoriteto varžtus, metamasi ir pažangos, ir atžangos pusėn. Toks sąmyšis yra kiekvieno staigaus pasikeitimo neišvengiama dalis. Nauja statyba be šiukšlių ir griuvėsių neapsieina. Neapsieina be jų ir krikščionybė. Už tų šiukšlių ir griuvėsių pamažu rodosi ir naujo pastato siluetas. Tiesa, tai tik smaigalys, dar labai ribotas, vienpusiškas ir silpnas. Bet jis, lyg žibintas, rodys masei kelią. Jo likimas priklausys nuo krikščionių pastangų, ne tik nuo Dievo apvaizdos.

Lygindami kai kurias praeities dorines apraiškas su dabartimi, nenorime smerkti praeities. Į istorinius veiksmus reikia žiūrėti istorijos perspektyvoje. Negi juoksies iš kūdikio, kad jis kūdikiškai elgiasi? Negi smerksi vaiką, kad jis vaikiškai galvoja? Minėjome praeitį, norėdami parodyti etinės žmonijos sąmonės vystymąsi. Turint tai galvoje, bus lengviau suprasti dabartį ir pažiūrėti į ateitį. O dabarties krikščionis neklausys auksinę praeitį apverkiančių raudų nei dabarties klaidas aprašančių aimanų. Šiandieninis krikščionis ieško pranašų, kurie parodytų naują Jeruzalę ir drįstų jį ten vesti. Šiandieninis krikščionis ieško protų, kurie mokėtų skaityti laiko ženklus. Kožin ar laiko ženklai per šiandieninę maišatį ir nekviečia mūsų į krikščioniškosios moralės pakopą geresnei Dievo ir žmogaus tarnybai?

DR. VLADAS JUODEIKA

KAIP ATRODĖ KRISTUS?

Nors nuo krikščionybės pradžios ir nuo katakombų laikų poetai ir menininkai visaip bandė atvaizduoti Kristaus veidą ir jo sielos charakterį, bet tai buvo neįmanoma. Iš tikrųjų, ar gali dailininkas, paprastas mirtingasis, nupiešti Gyvojo Dievo portretą? Tur būt, jam tai nepasisektų, jeigu ir pats Kristus pozuotų. Jeigu ir pasisektų nupiešti fizinį Kristaus veidą, tai tikrai nepavyktų atvaizduoti Kristaus dieviškosios dvasios, kuri kalbėtų per jo fizinį veidą. Kyla klausimas, ar yra kokių nors duomenų, nusakančių, kaip Kristus atrodė, koks buvo jo paveikslas.

PUBLIUS LENTULUS LIUDIJA

Judėjos valdytojas Publius Lentulus, viešpataujant imperatoriui Tiberijui, yra nusiuntęs savo valdovui į Romą gana tikslų Kristaus išvaizdos aprašymą. Šis aprašymas randamas šv. Anzelmo iš Kanterbury raštuose. Lentulus taip rašo:

"Šiuo metu Judėjoje yra aukštos dorovės vyras. Jo vardas — Jėzus Kristus. Barbarai vertina jį, kaip pranašą, o jo pasekėjai myli ir garbina jį, kaip kilusį iš nemirtingojo Dievo. Jis savo žodžiu ir palietimu prikelia mirusius iš kapų ir gydo visokios rūšies ligas. Jis yra aukšto ūgio vyras, dailaus sudėjimo, malonaus ir pagarbaus žvilgsnio. Jo plaukų spalva vargiai yra panaši į kitų žmonių plaukų spalvą. Plaukai perskirti galvos priešakyje ir gražiomis garbanomis krenta ant pečių, panašiai kaip nazariečiai nešioja. Jo kakta aukšta, didelė ir įspūdinga. Jo skruostai yra rausvi ir gražūs, be dėmių ir be raukšlių. Jo nosis ir burna nepaprastai simetriškos formos. Jo barzda tos pačios spalvos, kaip ir plaukai. Jo akys yra šviesiai mėlynos, aiškios ir ramios, atrodo nekaltos, didingos, vyriškos ir subrendusios. Jo kūno ir rankų proporcija yra visiškai tobula. Jis atsako su didingu kilnumu, pataria švelniai, jo kreipimasis žodžiu ar veiksmu yra rimtas ir iškalbingas. Niekas nematė jo juokiantis, bet jo manieros yra nepaprastai malonios. Jis yra verkęs kitų akivaizdoje. Jis yra kuklus, susivaldąs ir išmintingas. Tai nepaprasto grožio ir dieviškos tobulybės vyras; jis pralenkia žmonijos kartą visais atžvilgiais" ("Twin Circle", 1970, sausio 11).

Šitoks yra žodinis Kristaus aprašymas. Publius Lentulus yra davęs idealaus žmogaus paveikslą, kuris savo dievišku tobulumu buvo daugiau negu žmogus, jis "pralenkia žmonijos kartą".

TORINO DROBĖ

Stebėtino grožio paveikslas. Šiaurės Italijoje, Torino mieste, vienoje bažnyčioje yra saugojama Drobė, į kurią buvęs suvyniotas Kristaus kūnas, kai buvo paguldytas grabe. Toje Drobėje yra atspaustas visas Kristaus kūnas. Tai yra lyg Kristaus fotografija, kuri išėjo kaip negatyvas, t. y. tamsios vietos yra šviesios, o šviesios vietos — tamsios. Kitaip sakant, nufotografavus Drobę, gaunasi iš karto filme ar plokštelėje pozityvas.

Drobė yra šiurkštaus nebaltinto lino 14 pėdų ilgumo audeklas. Per dau-

gelį šimtmečių audeklas patamsėjo, bet aiškiai matosi atsispaudęs žmogaus išvaizdos šešėlis, geltonos - rudos spalvos, su įvairiomis raudonos spalvos dėmėmis. Šis vaizdas fotografijoje pasidaro dar tamsesnis, nes geltona spalva fotografijoje išeina tamsi.

Koks yra tas Kristaus portretas Drobėje? Į tai atsako Šv. Drobės draugijos narys, Dievo žodžio misijonierius ("The Shroud of Christ", Birmingham, England, 1960):

"Torino Drobė atidengia mums nepaprasto grožio gyvą paveikslą. Čia prieš akis stoja ne migloti mistiškos asmenybės šešėliai, bet stiprūs bruožai vyro su aiškiais tikslais, galinga valia ir valdomais jausmais. Niekad lig šiol joks dailininkas, nežiūrint savo garso ir dvasinio įsisąmoninimo į savo meną, negalėjo sukurti Kristaus atvaizdo, kuris bent iš tolo galėtų prilygti šiam didingam žmogaus paveikslui, iš kurio trykšta paniekintos didybės, pasigailėjimo ir meilės jausmai. Tai veidas mirusio žmogaus, dėl to negali būti jokių abejonių. O vis dėlto tai nėra lavono veidas. Jame pastebima tam tikra paslaptinga gyvybės prasmė. Burna su suspausta apatine lūpa atrodo vis tebesimeldžianti. Už uždarų akių vokų galima jausti aktyvų vidaus gyvenimą, gilų meditacijos susikaupimą ir iškilmingą mirties miego poilsį.

Kristaus grožis nėra fizinis patrauklumas, nėra paviršutinis grožis, lyg scenos artisto, bet labiau dvasinis, nepretenzingas grožis, nepalyginamas su nieku, nes tas grožis skleidžiasi iš jo kilnumo ir sielos didybės.

Tokio išraiškos subtilumo niekas ligi šiol negalėjo perduoti paveiksle. Veidas rodo galybę, sujungtą su švelnumu. Viršutinė nosies dalis yra patinusi, taip pat ir dešinysis žandikaulis. Veide pastebimas gailestis, bet neapykantos nėra nė mažiausios žymės. Kuo ilgiau žiūri į tą paveikslą, tuo labiau didėja patrauklumas".

Torino Drobės istorija. Per pirmuosius dešimt šimtmečių randame tik retas ir trumpas užuominas, kad Kristaus Drobė yra saugojama. Tai suprantama, nes ją reikėjo slėpti nuo žydų ir nuo romėnų persekiojimų, o taip pat nuo sunaikinimo ikonoklastų metu. Kryžiaus karai, gaisrai, Konstantinopolio bibliotekos sudeginimas galėjo bet kokį likusį įrodymą sunaikinti. O viduramžių metu nuogo Kristaus paveikslai taip pat nebuvo populiarūs.

Pats ankstyviausias Drobės paminėjimas yra patekęs į dabar jau dingusią "Evangeliją žydams" ir buvo cituojamas šv. Jeronimo IV amžiaus pradžioje. Be to, įdomu paminėti, kad yra sukurtos apie Drobę dvi legendos. Viena legenda yra koptų kilmės iš IV šimtmečio. Ji buvo atrasta tik 1956 m. viename Etiopijos vienuolyne. Kita legenda yra iš VII šimtmečio apie frankų piligrimą vyskupą Arculf, kuris papasakojo apie Drobę Ionos vienuoliams.

Tikresnių įrodymų apie Drobę randame tarp 1092 ir 1203 metų Konstantinopoly. Viename pranešime minima, kad tas audeklas, kuris dengė Kristaus kūną, dar kvepėjo mira. Kitas pranešimas sako, kad Drobė, įstatyta į relikvijorių, buvo parodyta Amaury I-jam, Jeruzalės karaliui. Jis buvo lydimas garsaus kronikininko Vilhelmo iš Tyro.

Kryžiuočių kronikininkas Robert de Clari 1203 m. rašė, kad "Drobė kiekvieną penktadienį buvo ištiesta taip, kad kiekvienas galėtų matyti Viešpaties figūrą". Kai Konstantinopolis buvo niokojamas, Drobė buvo slaptai išnešta ir paslėpta.

Apie 1356 metus Drobė pateko į prancūzų generolo Geoffrey de Charny rankas, kuris ją patalpino specia-

Torino Drobės Kristaus veido fotografija

liai jo pastatytoje bažnyčioje Savojoje. Šios bažnyčios kunigai dažnai ją viešai išstatydavo ir sutraukdavo daugybę maldininkų. 1452 m. Drobė perėjo į Savojos kunigaikščių rankas, kurių palikuonys ją laiko savo nuosavybe iki šių dienų.

1480 metais popiežius Sikstas IV suteikė kunigaikščio koplyčiai, kur Drobė buvo laikoma, "Šventosios Koplyčios" vardą dėl to, kad "mūsų Viešpats Jėzus Kristus buvo suvyniotas į ją, kai gulėjo grabe". Nuo 1578 metų Drobė buvo perkelta į Toriną, kur ji ir dabar tebėra. Šv. Karolis Borromeo ir šv. Pranciškus Salezietis buvo dideli Drobės gerbėjai.

Drobės fotografijos. Nors Drobės istorija nėra pilna nė pakankama, vis dėlto tai nepakeičia įsitikinimo, kad ji yra ta pati, į kurią buvo suvyniotas Kristaus kūnas, nuimtas nuo kryžiaus. Žinoma, tas įsitikinimas nėra paremtas neginčijamais istoriniais įrodymais, tačiau, moksliškai ištyrus Drobę ir jos fotografijas, neabejotinai buvo įrodyta, kad joje esąs paveikslas nėra žmogaus rankų darbas. Dėl to svarbiausi Drobės šalininkai iki šiol buvo ne istorikai, bet mokslininkai.

Pirmosios Drobės fotografijos buvo padarytos 1898 metais Torine Religinio Meno parodos metu. Jas padarė archeologinių vertybių fotografas Signor Pia. Šis faktas sukėlė pasaulinį dėmesį. Vėliau buvo padarytos dar dvi nuotraukos, kurios davė tuos pačius rezultatus. 1931 m. G. Enrie padarė naujas nuotraukas, kurios buvo dar aiškesnės. Bene didžiausia staigmena ponui Pia buvo, kai tradicinis Kristaus veidas išėjo ant plokštelės, t. y. ant negatyvo. Tai buvo fotografinė anomalija, kai pozityvus paveikslas buvo gautas ant negatyvo.

Paveikslas nėra pieštas. Gal svarbiausias Drobės tikrumo įrodymas yra tas, kad sėkmingai nupiešti rankomis negatyvą ant drobės yra neįmanoma net ir labiausiai įgudusiam dailininkui. Tai būtų neįmanoma net ir tuo atveju, jeigu jis turėtų tikrą Drobės fotografiją ir vartotų visokias įmanomas technikos priemones gauti ant drobės reikiamam efektui. Negatyvus paveikslas Drobėje negalėjo būti "apverstas" be fotografijos aparato, kurio tada nebuvo.

Kai kas mano, kad paveikslas Drobėje galėjo būti padarytas pozityviai, t. y. natūraliai, ir tik ilgainiui spalvos pačios "apsivertė" — tamsiosios pasidarė šviesios, o šviesiosios — tamsios. Tačiau ir tai negalėjo įvykti, nes Drobės paveiksle nėra baltos spalvos, o tik tuščios vietos tarp geltonų dėmių. Be to, toks tobulai natūralistinis žmogaus veido ir kūno atvaizdavimas to

meto dailininkams nebūtų buvęs įmanomas, net jeigu jį palygintume su didžiojo Giotto darbais XIII-tame šimtmetyje. Nėra abejonės, kad tokio masto dailininkas negalėjo būti nežinomas. Medicinos ekspertai tvirtina, kad fiziologinės detalės, pvz. kraujo dėmės, taip yra nupieštos, kad joks dailininkas nebūtų piešęs tuo būdu. Tam būtų buvęs reikalingas specialus žinojimas, kurio tada (XIV šimtmetyje) dar trūko.

Labai svarbus Drobės tikrumo įrodymas yra ir tas, kad ant jos nerasta nė mažiausio dažų pėdsako, kai mokslininkai ją atidžiai tyrinėjo su padidinamaisiais stiklais 1931 ir 1933 m. pasaulinių parodų metu.

Moksliniai tyrinėjimai. Ives Delage, žymus Sorbonos biologas ir agnostikas, 1900 m. leido naudotis savo laboratorija mokiniui Paul Vignon ir grupei specialistų, kad ištirtų Drobę. Intensyvūs tyrimai vyko 18 mėnesių. Delage buvo įsitikinęs, kad paveikslas Drobėje atsirado nuo kūno garavimo. Nors jo teorija šiandien nepripažįstama, bet šie argumentai dar ir dabar kartais vartojami.

Drobės tyrinėjimai buvo tęsiami Vignon'o, prancūzų ir ypač italų gydytojų bei kitų mokslininkų. Bet nežiūrint didelių pastangų ir specialistų sugebėjimo, gauti rezultatai, darant įvairius bandymus su lavonais, buvo labai menki, nes nebuvo nė mažiausio panašumo, palyginus su Drobės paveikslo detalėmis ir subtiliu švelnumu. Dr. J. Cordiglia 1960 m. pareiškė, kad Drobės atspaudų kilmė iki šiol pasilieka paslaptinga, ir mokslas dar nesurado atsakymo, kaip tas paveikslas natūraliu būdu būtų galėjęs atsispausti Drobėje.

Bažnyčia palieka visišką laisvę tikėti ar netikėti Drobės tikrumu. Vis dėlto ji jau nuo seniai žiūrėjo į Drobę, kaip į svarbią relikviją šalia Kryžiaus relikvijų.

Lankydamasis Torine 1965 metais, buvau užėjęs į bažnyčią, kur saugojama Drobė. Jos pamatyti negalėjau, nes tik ypatingomis progomis ji išstatoma viešai pagarbai. Simpatiškas prižiūrėtojas paaiškino, kad dėl Drobės autentiškumo neverta abejoti. Paminėjo du įrodymus. Pirmiausia, kad senovės laikais dailininkai nevaizdavo kūno tokiu natūralistiniu būdu, kaip jis atspaustas Drobėje; jų piešimo stilius, technika ir kūno proporcijų vaizdavimas buvo kitoki. Antra, mokslininkai yra nustatę, kad Drobės paveikslui nevartota jokių dažų.

Kaip minėjome pradžioje, Publius Lentulus savo raštu atvaizdavo nepaprastą Kristaus paveikslą. Torino Drobė patvirtina šio talentingo Romos pagonio žodžius. Mirusiojo Kristaus paveikslas Drobėje išėjo ne mažiau didingas ir tobulas, ne mažiau kilnus ir šventas.

JAUNIMAS

JUOZAS VAIŠNYS, S. J.

JAUNIMO SIMPOZIUMAS

JAV LB Centro valdyba šių metų gegužės mėn. pradžioje buvo suruošusi jaunimo simpoziumą, kuriam vadovavo jaunimo atstovė Audronė Kubiliūtė su specialia šiam tikslui suorganizuota komisija. Buvo sukviesta apie 60 aktyvių studentų iš visos Amerikos. Simpoziumas buvo uždaras, tad šiam rašiniui medžiagos tebuvo galima imti iš labai trumpų, lakoniškų simpoziumo dalyvių paruoštų santraukų, iš kurių kartais net sunkoka susidaryti vaizdą, apie ką ten buvo kalbėta ir diskutuota. Kaip iš kai kurių dalyvių teko nugirsti, šis simpoziumas buvęs tik susipažinimas — ateinantį kartą, jeigu panašus simpoziumas bus suruoštas, jau bus galima ką nors konkrečiau nutarti. Simpoziume buvo nagrinėtos penkios pagrindinės temos, kurios dar buvo suskirstytos į smulkesnes dalis ir pateiktos diskutuoti atskiriems būreliams.

I. DALYVAVIMAS LIETUVIŲ VISUOMENĖS KULTŪRINIAME IR VISUOMENINIAME GYVENIME

Šios temos diskusinis būrelis nr. 1, kurio moderatore buvo Eglė Juodvalkytė, svarstė galimybes jaunimui įsijungti į lietuvių kultūrinį gyvenimą. Atrodo, kad geriausias šiam tikslui kelias — priklausyti lietuviškoms organizacijoms ir aktyviai dalyvauti socialiniame gyvenime, ruošiant įvairius parengimus bei stovyklas.

Diskusinis būrelis nr. 2, kurio moderatorium buvo Algis Makaitis, nagrinėjo lietuvių kultūrinių bei mokslinių pasiekimų iškėlimą ir pristatymą kitataučiams. Čia buvo pabrėžta asmeniškų kontaktų su spaudos atstovais ir kitais įtakingais asmenimis reikalingumas. Taip pat galėtų daug padėti profesinės organizacijos, koncertų, parodų ir kitokių parengimų ruošimas žinomose salėse bei galerijose su gerai organizuota reklama. Buvo pasiūlyta suorganizuoti komisiją, kuri rūpintųsi lietuviškų mokslinių darbų vertimais į svetimas kalbas ir įsteigti lietuviškosios kultūros informacijos centrą, supažindinantį svetimtaučius su lietuvių kultūriniais laimėjimais.

Diskusinis būrelis nr. 3 kalbėjo apie studentų bendradarbiavimą spaudoje. Moderatorė — Marija Smilgaitė. Buvo pageidauta, kad studentiškasis jaunimas daugiau skaitytų lietuviškąją spaudą. Kai daugiau skaitys, gal bus lengviau jį įtraukti ir į bendradarbiavimą. Aišku, čia didžiausia kliūtis yra daugelio studentų per silpnas lietuvių kalbos mokėjimas. Kaltas yra ir nerangumas. Štai pvz. "Laiškų Lietuviams" kovo mėn. numeryje pateikėme jaunimui eilę klausimų, prašydami parašyti kad ir labai trumpus atsa-

kymus. Iki šiol iš jaunimo neatsiliepė nė vienas. Laiko stoka? Žinoma, to laiko visiems nėra per daug, bet norint jo būtų galima surasti.

Šio būrelio diskusijose buvo kalbėta ir apie jaunimo bendradarbiavimą amerikiečių spaudoje. Čia vėl pageidauta, kad būtų įsteigtas informacijos centras.

II. JAUNIMAS POLITINĖJE SFEROJE

Šios temos du diskusiniai būreliai, nr. 1 ir 3, moderuojant Romui Sakadolskiui, nagrinėjo lietuvių politinių organizacijų efektingumą bei ryšius su tarptautinėm ir kitataučių politinėm organizacijom, taip pat buvo pažvelgta į lietuvį Amerikos politinėje veikloje.

Kalbant apie pirmąją temą, būrelio dalyviai galvojo, kad lietuvių partijos nėra aktualios jaunimo gyvenime, jos daugiau tinka vyresniesiems (Kažin ar ir jiems čia, išeivijoje, jos reikalingos? Red.). Plačiau pakalbėta apie VLIK'ą. Pareikšta, kad VLIK'as yra teisėta organizacija, bandanti atlikti jai skirtus uždavinius, bet pastebėta, kad jis nepasižymi reikalingu lankstumu, ypač struktūriniuose partijos klausimuose. VLIK'o struktūra remiasi politinėmis partijomis, todėl nepriklausantieji partijoms negali į jį patekti, nors ir kažkaip domėtųsi jo veikla. Buvo siūlyta pakeisti jo struktūrą, kad ir nepartiniai asmenys galėtų jame aktyviai dalyvauti.

Vienbalsiai pritarta pastabai, kad tiems, kurie kritikuoja VLIK'o struktūrą ar veiklą ir siūlo pakeitimų, neturėtų būti primetami "kolaboravimo su okupantu" ar "nepatriotiškumo" kaltinimai. Pabrėžta, jog kiekvienas lietuvis *turi teisę* kritikuoti savo vadus, o vadai pasiūlymus bei kritiką turi priimti su deramu atvirumu ir dėmesiu.

Kalbėta apie mažėjančias Lietuvos diplomatinės tarnybos gretas laisvajame pasaulyje. Prisiminti ir tie asmenys, kurie Amerikos spaudoje nuolat kelia lietuviškus reikalus. Pasiūlyta, kad jie būtų atitinkamai pagerbti ir skatinami tą darbą toliau tęsti. Siūlyta kreiptis su tokiais pat prašymais ir į studentus, studijuojančius politinius mokslus.

Diskutuojant antrąją tema, daugumą pareiškė, kad lietuviai Amerikoje mažai tegali pasiekti, bandydami burtis į politinius blokus. Jungimasis į Amerikos politines partijas lietuvius tik skaldo. Manyta, kad darbas su amerikiečių spauda gali būti daug vaisingesnis už dalyvavimą Amerikos politinėse partijose.

Diskusiniame būrelyje nr. 2, vadovaujant Juozui Kazlui, buvo kalbėta dabar taip jautria ir madinga tema — apie ryšius su kraštu. Čia buvo aptarti bendravimo būdai; pažvelgta, kokia yra visuomenės ir veiksnių reakcija į šį klausimą; prisiminta, kodėl bendravimo klausimas iškilo mūsų visuomenėje; pasvarstyta, kokia nauda iš bendravimo yra mums ir kaip mes galime bendraudami padėti kraštui; ir pagaliau iškeltas klausimas, ar mūsų bendravimas su kraštu gali paveikti Ameriką greičiau pripažinti Lietuvos okupaciją.

Buvo siūlyta susipažinti su Lietuvos spauda ir literatūra, suorganizuoti studentams ekskursiją į Lietuvą vasaros metu, užsakyti vaikams nepolitinių knygų iš Lietuvos, važiuoti į Lietuvą studijuoti, jeigu studentams būtų sudarytos palankios sąlygos keletą mėnesių pastudijuoti literatūrą bei kitus humanitarinius mokslus.

Dainininkai ir kiti menininkai, kurie yra kviečiami į Lietuvą koncertuoti ar suruošti savo parodas, nevažiuoja, bijodami, kad lietuvių visuomenė

jų nepašalintų iš bet kokios veiklos arba kad kiti šių žygių nelaikytų okupanto valdžios pripažinimu. Aišku, kad rusai nori palaužti mūsų solidarumą. Mūsų silpnybes jie panaudoja savo tikslams. Bet rusai niekados mūsų nesuskaldys, jeigu nesiskaldysime mes patys. Kaip čia, išeivijoje, dėl bendravimo yra dvi skirtingos nuomonės, taip yra ir Lietuvoje. Vieni nori, kad mes ten atvažiuotume, o kiti bijosi, kad jų jaunimas gali būti paveiktas kapitalistinių idėjų.

Mūsų jaunimas, bendraudamas su kraštu, tampa lietuviškesnis, labiau susipažįsta su ten esančių lietuvių galvosena ir juos supažindina su vakarų gyvenimu bei idėjomis. Į klausimą, ar mums svarbiau tauta ar valstybė, dauguma pasisakė už tautos pirmaujančią svarbą išeivijoje. Iš visų diskusijų išvada buvo tokia, kad santykiai su kraštu yra reikalingi, bet bendrauti reikia apgalvotai ir atsargiai.

III. LITUANISTIKA

Kalbėti apie lituanistiką simpoziumo dalyviai gal buvo mažiausiai kompetentingi, nes nebuvo lituanistikos specialistų. Vis dėlto buvo mėginta diskutuoti, pasiskirsčius į du būreliu.

Algirdas Grigaitis

Mergaitė prie paveikslo

Algirdas Grigaitis **Pranašas**

Pirmasis būrelis, moderuojant Audronei Pavilčiūtei, pasišovė svarstyti lituanistikos mokslininkų ir mokytojų paruošimo klausimą. Pasirinkta tema, atrodo, tikrai buvusi perdaug pretenzinga ir, kaip jau minėjome, simpoziumo dalyviai nebuvo kompetentingi jai išsamiau panagrinėti, tad, kaip matyti iš pateiktos santraukos, tebuvo pasitenkinta viena kita bendrybe, kalbant apie lituanistinių mokyklų mokytojus.

Antrasis būrelis, kurio moderatore buvo Skirma Makaitytė, pasiėmė "kuklesnę" temą — lituanistikos dėstymo priemonės šeštadieninėse mokyklose. Simpoziumo dalyviai sutiko, kad šeštadieninės mokyklos vis dėlto yra naudingos — jose vaikai išmoksta lietuviškai skaityti ir rašyti, bet daugumoje šių mokyklų auklėjimo metodai yra labai atsilikę, o vadovėlių padėtis apgailėtina. Buvo pabrėžta, kad, norint gerai išmokti lietuviškai kalbėti, reikia daug skaityti, o tinkamų jaunimui skaitinių mums labai trūksta.

Iškeltas gramatikos mokymo metodikos klausimas. Ypatingai jaunesniesiems mokytojams labai sunku aiškinti gramatiką iš esamų vadovėlių. Kadangi mokyklose vaikų lietuvių kalbos žinios labai skiriasi net tame pačiame skyriuje, tai būtų naudinga kokia nors forma pritaikinti beskyrinę sistemą. Pasiūlyta lietuviško atlaso — žemėlapių rinkinio išleidimas. Rinkinys turėtų parodyti Lietuvą visais pagrindiniais istorijos laikotarpiais. Būtų galima pagaminti šiam tikslui ir atitinkamų skaidrių. Turint tokių priemonių, būtų daug lengviau aiškinti istoriją ir geografiją.

Pasiūlyta ruošti akademiniam jaunimui seminarus, nes jų lituanistinės žinios labai menkos. Pedagoginio instituto kursai, baigusiųjų nuomone, reikalauja labiau subrendusio jaunimo, negu dabar jį lankantieji. Reikėtų suruošti jaunimui akademinio pobūdžio stovyklą, kurioje dalyviai klausytų paskaitų, laikytų egzaminus ir t. t. Dėstytojais pakviesti lietuvius profesorius iš įvairių lituanistikos sričių. Šita mintis taip visiems patiko, kad buvo nutarta ją pateikti visiems simpoziumo dalyviams, kad būtų galima specialiai šiam tikslui išrinkti komitetą, kuris kreiptųsi į LB Centro Valdybą, prašydamas tokią stovyklą suorganizuoti.

Visų nuomone, jaunimas būtinai turi jungtis į švietimo darbą. Patys baigę šeštadienines mokyklas ir susipažinę su Amerikos dėstymo sistema, jie pajėgtų, bendradarbiaudami su vyresniaisiais, iškelti daug konkrečių pasiūlymų. Geriau suprasdami dabartinių moksleivių problemas šeštadieninėse

mokyklose, gal jie galėtų tinkamiau tas problemas išspręsti.

IV. ORGANIZACIJŲ VEIKLA

Ši tema buvo nagrinėjama, pasiskirsčius į keturis būrelius. Pirmasis būrelis, vadovaujant Leonui Valaičiui, diskutavo apie ideologijos ir struktūros suderinimą su dabartimi. Konstatuota, kad beveik visų mūsų organizacijų ideologija ir tikslai yra tie patys: mes norime matyti lietuvių tautą Lietuvos valstybėje. Apgailestauta, kad organizacijų struktūra yra atsilikusi nuo dabarties.

Antrajam būreliui vadovavo Teresė Neimanaitė. Būrelio pasirinkta tema — jaunimo organizacijų tarporganizaciniai santykiai ir Studentų Sąjungos klausimas, bet buvo nutarta ribotis tik studentų sąjungos reikalais, nes dalyviai buvo tik šios organizacijos nariai. Sąjungos padėtis labai apgailėtina — egzistuoja tik Clevelando ir Pitsburgo skyriai, o kiti mirę.

Išgirdus, kad Kanados lietuviai studentai nori organizuotis atskirai nuo JAV, nutarta mėginti juos nuo to atkalbėti. Žinoma, būtų gražiau, kad visi Šiaurės Amerikos studentai būtų vieningi, bet tai priklausys nuo JAV studentų susiorganizavimo ir veiklos. Jeigu jie bus veiklūs ir gerai organizuoti, tai nenorės nuo jų skirtis nė kanadiečiai.

Trečiasis būrelis, vadovaujant Jurgiui Bradūnui, svarstė lietuvių studentų įsijungimą į kitas lietuviškas organizacijas. Tuoj buvo pastebėta, kad PLB yra visus jungiantis organas. Bendruomenėje dalyvauti galima balsuojant, o taip pat ir kandidatuojant įvairioms pareigoms. Kiekvienas 18 m. amžiaus subrendęs ir tautiškai susipratęs jaunuolis gali dirbti Lietuvių Bendruomenėje. Daugelio studentų, priklausančių lietuviškoms jaunimo organizacijoms, organizacinė veikla baigiasi drauge su studentavimo užbaigimu. Taip neturėtų būti. Baigiant studentauti, kaip tik būtų gera proga įsijungti į Bendruomenės veiklą.

Nors mes turime daug įvairių organizacijų, bet jų visų tikslai yra labai panašūs. Jos visos yra gera lietuvybės išlaikymo priemonė.

Ketvirto būrelio moderatorium buvo Vytautas Jurgėla. Čia buvo diskutuojama apie ryšius su pabaltiečių, amerikiečių ir tarptautinėm studentų organizacijom. Niekas neabejojo, kad mūsų ryšiai su tomis organizacijomis yra labai naudingi. Tuos ryšius galime palaikyti per BATUN (2789 Schurz Ave., Bronx, N. Y. 10465) ir per AABS — Association for the Advancement of Baltic Studies (Vytautas Jurgėla, 1497 Putnam Ave., Brooklyn, N. Y. 11227).

Bendraujant su kitataučiais, yra geriausia proga juos painformuoti apie Lietuvą.

V. PIRMOJO JAUNIMO KONGRESO KRITIŠKAS ĮVERTINIMAS IR ANTROJO PRASMĖ BEI TIKSLAI

Šią temą nagrinėjo Ramunė Kviklytė ir Vacys Šaulys. Ji išskaičiavo I-jo Jaunimo kongreso pasisekimus, o jis peržvelgė į nepasisekimus. Pirmu žvilgsniu galėtų atrodyti, kad toks dalykų bei įvykių vertinimas (kai vienas kalba apie pliusus, o kitas apie minusus) yra labai geras, bet mums atrodo, kad tuo galima labai suabejoti. Kai vienam būna pavesta išskaičiuoti teigiamybes, o kitam neigiamybes, tai ir vienas, ir kitas jų beveik su žiburiu ieško, kad tik daugiau priskaičiuotų. Nei vieno, nei kito pateikti rezultatai nebūna visiškai objektyvūs. Tad klausytojai ar skaitytojai tokiais atvejais iš dviejų kraštutinių neobjektyvių nuomonių turi susidaryti objektyvesnę

ALGIRDAS GRIGAITIS, nors tik prieš keletą metų pradėjęs puoselėti grožinę fotografiją, jau yra surengęs šešias savo darbų parodas: Čikagos Lietuvių Jaunimo Centre, Balzeko Lietuvių Kultūros muziejuje, Juozo Bačiūno vasarvietėje ir kitur. A. Grigaičio darbai dažnai puošia lietuviškosios periodikos puslapius bei žurnalų viršelius. Jis yra sukūręs viršelį ir Jono Meko poezijos knygai, vardu "Pavieniai žodžiai".

A. Grigaitis į fotografiją žiūri, kaip į savęs išreiškimo priemonę. Tobulesniam šio tikslo pasiekimui jis yra išvystęs keletą savitų nuotraukų apipavidalinimo būdų, kurių kelis pavyzdžius matome šiame "Laiškų Lietuviams" numeryje. Šalia realios fotografijos formos A. Grigaitis yra sukūręs eilę fotografinių abstraktų. Keletas šių abstraktų jau buvo ankstesniuose "Laiškų Lietuviams'" numeriuose.

"vidurio" nuomonę. Vienam tai pavyksta, kitam ne, nes vieną daugiau paveikia teigiamybės, kitą — neigiamybės. Atrodo, kad būtų daug geriau, jeigu abudu kalbėtojai būtų pateikę savo nuomonę ir apie teigiamybes, ir apie neigiamybes. Manome, kad iš tokios apžvalgos visiems būtų galima susidaryti teisingesnį ir objektyvesnį kongreso vaizdą.

Čia neminėsime nei tų iškeltų teigiamybių, nei neigiamybių. Žinome, kad buvo ir vienų, ir kitų, bet tai jau praeitis. Dabar reikia rūpintis ateinančiu kongresu. Praėjusio kongreso praktika parodė, kad vis dėlto viskas geriau pasiseka, kai ranka rankon dirba ir jaunimas, ir vyresnieji. Visiškai atsiribojus nuo vyresniųjų, kartais ir labai įdomios jaunimo mintys, susidūrusios su realybe, sudūžta. Vyresniųjų patirtis, sujungta su jaunimo veržlumu, gali didelius darbus nuveikti. Žinoma, kaip ne kiekvienas jaunuolis, taip ir ne kiekvienas vyresnysis tinka ramiam ir naudingam bendradarbiavimui. Rimtiems ir atsakingiems darbams reikia parinkti tokius jaunuolius, kurie jau nebesivadovautų "teenager'iška" galvosena, kad tik jie viską supranta ir sugeba, o vyresnieji visi yra "nuts". Nereikia tokiems darbams kviestis nė tų suaugusiųjų, kurie mano, kad jaunimas yra nei daugiau, nei mažiau, kaip tik vaikiškiems žaidimams tinką pramuštgalviai, kuriems jokio rimto darbo negalima patikėti, kuriuos nuolat reikia už rankos vesti, mokyti, sudrausti, perspėti.

Tad tikimės, kad šia vieni kitų supratimo ir bendradarbiavimo kryptimi pasuks II-jo Jaunimo kongreso rengėjai. Tada jo teigiamybės tikrai toli pralenks neigiamybes.

VYSK. V. BRIZGYS

JAUNAS LIETUVIS UŽ LIETUVOS

Įvairių tautų mišinyje mažos tautos nariui nesunku prarasti savo tautinės tapatybės ir net savo vertės jausmą ir pasiduoti menkavertiškumo jausmui (minority complex). Šiuo keliu praeityje nuėjo nemažas lietuvių diduomenės skaičius lenkų naudai ir svetur gimusių bei mokslą baigusių daugelis jaunų lietuvių liko be jokios tautinės sąmonės. Jų tėvai, gimę ir augę pavergtoje Lietuvoje, būdami mažai prasilavinę ar net visai neraštingi, mažai ką ar nieko nežiną iš savo tautinės istorijos ir kultūros, negalėjo daug ką pasakyti apie savo tautos praeitį, kultūrą, charakterį. Vaikai taip pat neturėjo iš kur patys tų žinių įsigyti. Todėl seniau svetur gimusių nekaltinkime už lietuviško susipratimo stoką.

Šiandien tų sąlygų vaizdas yra visai kitoks. Net ir kelintos kartos svetur gimęs lietuvis norėdamas jau gali rasti net ir nelietuvių kalba šaltinių pažinti savo tautos praeičiai. Bent didesniuose centruose, pvz. Čikagoje, galima matyti tokių kultūrinių pasireiškimų, kokių neparodo kitos daug didesnės tautinės grupės. Tokiais pasireiškimais lietuviai yra atkreipę ir kitataučių dėmesį. Kitos tautinės grupės negali pasigirti tokiais epizodais, kaip 1969 m. jaunųjų mokslininkų simpoziumas Čikagoje ir iš jo dabar besivystanti Lietuvių Mokslo Draugija. Aišku, pajėgtume ir dar efektyviau pasireikšti, jeigu didesnis mūsų jaunimo procentas domėtųsi savo tauta.

VYRESNIŲJŲ IR JAUNOSIOS KARTOS SANTYKIAI

Ne tik tautiniu atžvilgiu, bet ir visais kitais atžvilgiais jaunajai kartai yra didelės reikšmės dalykas, kokie yra jaunimo santykiai su vyresniąja karta. Šiandien labai pabrėžiama skirtumas tarp jaunesniosios ir vyresniosios kartos. Kas galėtų paneigti tokių skirtumų natūralią tikrovę? Tik skelbiamos iš to išvados ne visada sveikos ir teisingos. Mėgstą švaistytis tik neigiamais kaltinimais, o ne pozityviomis mintimis, užmiršta du faktus.

Viena. Jeigu jaunimas pasisavintų ir pasilaikytų tik tiek, kiek paveldėjo iš vyresniųjų, o neturėtų savo naujų polėkių, tai ne tik mokslas, bet jokia kita gyvenimo sritis nedarytų pažangos. Nuolatinis vyresniųjų dejavimas, kad dabar jaunimas ne toks, koks buvo pirmiau, neturi jokio rimto pagrindo.

Antra. Jeigu jaunimas visai atmestų praeitį, tai neturėtų net nuo ko pradėti. Matematikos ir kitų sričių aksiomos yra labai seniai surastos, daugybė būtinų formulių įvairiose mokslo srityse yra taip pat labai seniai sukurtos. Be jų negalima apsieiti dabar, nebus apsieita nė už milijono metų. Atmetus praeitį ir jos palikimą, jaunimui tektų pradėti iš laukinio žmogaus stadijos.

Ačiū Dievui ir lietuvių sveikam protui, mes dar turime ir vieningų šeimų, ir gerų mokyklų, organizacijų, stovyklų, meno grupių ir įvairių švenčių, kur susitinkame ir sutariame visi — ir jaunimas, ir suaugusieji. Eikime visi drauge ir toliau ta pačia kryptimi. Tai išeis į gerą ir senimui, ir jaunimui.

AR ILGAI IŠLIKSIME SĄMONINGI IR AKTYVŪS LIETUVIAI?

Gražūs žodžiai ne visada yra prasmingi ir naudingi. Apie gyvenimą galvokime ir kalbėkime realiai, nes ir gy-

venimas yra realus su visomis aplinkybėmis, kuriose gyvename. Jeigu ilgiau užtruks Lietuvos vergija, jeigu nebus laisvės bendrauti su tauta Lietuvoje, tai laikas sumažins sąmoningų lietuvių skaičių laisvame pasaulyje. Tačiau reikia visada prisiminti, kad ir praeityje, ir dabar, kaip tėvynėje, taip ir už tėvynės ne visi yra vienodai sąmoningi, ne visi vienodi idealistai, ne visi veikėjai. Kad už tėvynės išlaikytume ir tautinį sąmoningumą, ir idealizmą, ir veiklumą, reikia konkretaus tikslo ir idėjų. Ne bendrų visiems žmonėms, bet specifinių mums, lietuviams.

KOKIE MŪSŲ TIKSLAI?

Vienas jų — Lietuva. Jai reikia kiekvieno lietuvio, nežiūrint, kelintos jis bebūtų generacijos, nežiūrint, ar jis moka lietuvių kalbą, ar ne. Jeigu yra daug nelietuvių, kurie sielojasi mūsų tautos likimu, tai ar ne labiau turėtų tuo sielotis lietuvių kilmės žmogus? Tad Lietuvai pasitarnauja kiekvienas, surasdamas lietuvių kilmės asmenis ir juos patraukdamas prie lietuvių. O nusikalsta Lietuvai ir savo tautai kiekvienas, kuris, nors ir geriausia patriotizmo intencija, kitus atbaido ir atšaldo nuo lietuvių. Savon tauton burti žmones reikia išminties ir meilės, o ne vien stiprių žodžių.

Antras tikslas — mūsų gyvenamojo krašto reikalai. Ir kiti mus pastebės, ir mums patiems bus naudinga, jeigu būsime daugiau, negu tik paprasti, kraštui lojalūs gatvės miniažmogiai. Vien tik paskui kitus eiti, juos kopijuoti nereikia nei didelio išsilavinimo, nei idealizmo. Užtenka būti žmogumi be charakterio. Už Lietuvos augąs jaunimas turėtų susikurti savą asmens tipą, kurio siektų kiekvienas sąmoningas lietuvis ir trauktų paskui save draugus.

Aišku, kad pats jaunimas turėtų daugiau pasisakyti šia tema, tačiau čia mėginsime paminėti tik vieną kitą sugestiją. Tas jauno žmogaus tipas galėtų būti, pavyzdžiui, toks: pagal savo laiko mastą intelektualas, humaniškai ir krikščioniškai kilnus, pilnutiniu gyvenimu besirūpinąs visuomenininkas. Būdamas savo pasirinktos srities profesionalas, jis vis tiek domėsis ir platesne intelektualine erudicija, jam rūpės ir kultūriniai, ir visuomeniniai, ir politiniai reikalai. Kiekvienas laikotarpis turi savo bruožų, bet yra ir amžinų dėsnių ne tik matematikoje, fizikoje ir kitose mokslo srityse, bet ir žmogaus asmenybėje bei jo gyvenimo būde. Lietuvis jaunuolis turėtų siekti humaniško ir krikščioniško kilnumo.

Man atrodo, kad būtų labai reikšminga ir gražu, jeigu organizuotas lietuvių kilmės jaunimas, susibūręs į lituanistines mokyklas, studentų, ateitininkų, skautų ir kitas organizacijas, sau pasirinktų ir kitiems paskelbtų tikslą — kokio žmogaus jis siekia Amerikai ar kitam jų gyvenamam kraštui. Tai iškeltų lietuvių jaunimo vardą dar aukščiau, negu pažanga moksle, meno šventės ir kiti veiklos reiškiniai. Šiuo keliu eidamas, lietuvių jaunimas užsitarnautų elito vardą ir atliktų didelę misiją. Žinoma, reikia daug išminties ir sugebėjimo, kaip ir kokiu būdu visuomenei tai ne tik pasakyti, bet ir gyvenimu parodyti. Tačiau visi jaučiame, kad laukinis triukšmas jau visiems įkyrėjo, visi laukia naujos, kilnios dvasios. Jeigu lietuvių jaunimas pajėgtų atsistoti tokioje aukštumoje, tai mūsų tautos ir Lietuvos vardo pasaulis neužmirštų, kaip neužmiršo per devyniolika šimtmečių išblaškytos žydų tautos. Kelių gražion ateitin yra, bet ateitis ir tie keliai yra ne senajai kartai, o jaunimui.

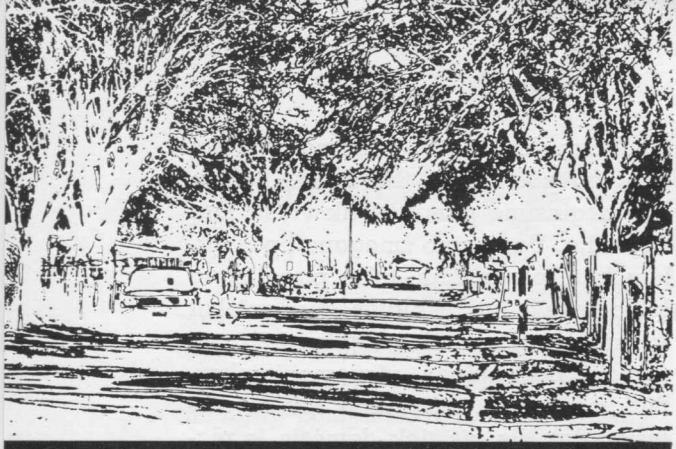

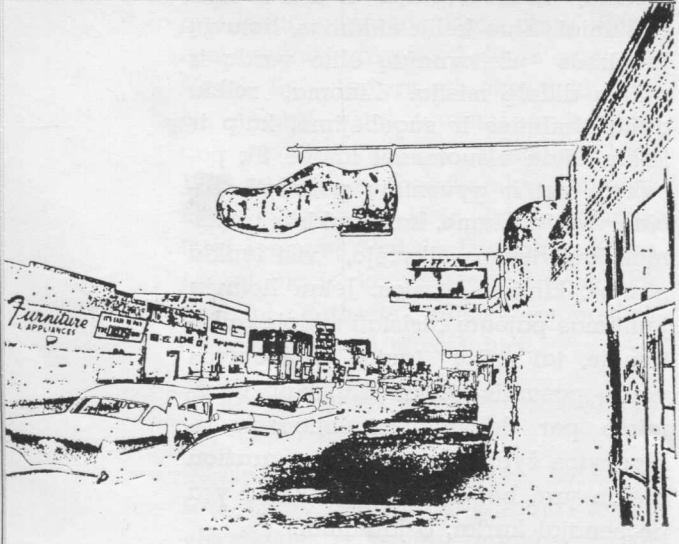

A. Grigaičio nuotraukos

DAIVA KARUŽAITĖ

AMŽINAS KELEIVIS

Keliauk!
Tai lengva sakyti,
Nes nekeliavai.

Vėjo šešėliuos
Slapsčiaus nuo tavęs,
O aidai vis kartojo:
Keliauk, keliauk!

Buvau pasislėpus
Gėlių šaknyse...
Kodėl vis sakai man:
Keliauk!
Jei niekad nebandei?

Tau lengva sakyti:
Keliauk ir keliauk
Amžinai.
O gal jau nuobodu nekeliavus?

MINTYS MIŠKE

Vaikštau ne žemėj,
Bet nuostabiose gelmėse,
Kurias tik čia suprantu,
Kurios tik čia,
Tik dabar yra.
Kvėpuoju ne orą,
Bet ošiančių pušų ramybę
Ir girdžiu gelmių
Svaiginančius atodūsius.

MEILĖ

Statėme smėlio pilis
Ir gyvenome jose kartu
Prie jūrų gilių
Amžinos amžinybės.

Debesys verkė džiaugsmu,
O mes supomės ant vaivorykščių.
Saulė svaidėsi spinduliais,
O aš juos laikiau rankose.

Vaikščiojom mėnulio takais,
Bangų ošimo klausydamiesi.
Ir suprasdavo jos,
Kad mūsų meilė gili.

IDĖJOS IR ŽMONĖS

ANTANAS KLIMAS

APIE "LITUANUS" LIKIMĄ

Įdomu buvo "L.L." (1970 kovo mėn.) skaityti A. Petraičio rašinį "Lituanus" žurnalo likimas", parašytą *Lituanus* 15 metų sukakties proga.

Pirmiausia p. Petraitis atkreipia dėmesį į tai, kad žurnalas vėluojasi. Kai kas gal ir pagalvos, kad tai dabartinių redaktorių kaltė. Deja, vėlavimasis yra paveldėjimas iš ankstyvesniųjų redaktorių, kurį mes esame pasiryžę šiais metais atitaisyti. Šiuo metu žurnalas yra atsilikęs tik 3-4 mėnesius. Tikimės, kad 1970 metais visiškai pasivysime.

Labai teisingai p. Petraitis pastebi, kad turime nemaža angliškai mokančių lietuvių intelektualų. Deja, iš jų talkos susilaukiama vis dar per mažai. Taigi, iš tikrųjų, kad nors kiek pasivyti uždelstą leidimą, tenka kartais dėti tai, ką per didžiausius vargus išprašome. Vis viliamės, kad ateityje atsikvėpsime ir galėsime darbą planingai dirbti.

P. Petraitis kai kuriais atvejais lyg ir vartoja nevienodą mastą. Jis rašo: "Kai žurnalo numeriai užpildomi vien meno kūriniais ar filosofiniais straipsniais, žurnalas pavirsta chrestomatija ar straipsnių rinkiniu". Bet po to (103 p.) jau yra prisimenama tik 2-sis 1969 metų numeris, kuris, anot p. Petraičio, "deja, nėra jau žurnalas, o ištraukų iš A. Maceinos ir J. Girniaus knygų rinkinys..." Kodėlgi tada p. Petraitis konkrečiai nepamini, kad ir 1967 metais net du pilni numeriai buvo jau, pasinaudojant jo paties išsireiškimu, "deja, ne žurnalas, bet dramų vertimų rinkinys"? 103 puslapyje p. Petraitis pagaliau prirašė dalykų, kurie yra daugiau jo paties išvados ir receptai.

Pirmiausia, *Lituanus* nėra taikomas nei vien *akademiniams amerikiečių sluoksniams* (plg. p. 103), nei vien *vidutinio išsilavinimo asmenims* (plg. p. 102), nei vien *žemesnio išsilavinimo žmonėms* (plg. p. 102), o visiems angliškai mokantiems asmenims visame pasaulyje, kurie bent kiek galėtų domėtis mūsų problemomis. Užmiršo, tur būt, p. Petraitis, kad *Lituanus* yra siunčiamas į 98 valstybes visame pasaulyje, ne vien tik akademiniams amerikiečių sluoksniams. Netoli pusantro tūkstančio egzempliorių yra siunčiama už JAV ribų. Malonu pastebėti, kad vien šiais metais Kanados skaitytojų eilės paaugo visu šimtu procentų.

Iš tikrųjų, tik gana mažas amerikiečių akademikų procentas domisi Lietuvos (ir apskritai Pabaltijo) reikalais. Be to, ir tose pačiose JAV *Lituanus* siunčiamas ir kitų sričių darbuotojams. Galima dar pridėti, kad ir patį *Lituanus* prenumeruoja, remia, išlaiko ne vien akademiniai sluoksniai...

Straipsnio autorius toliau rašo: "Lietuva ir lietuviai, jų teisinga byla yra bent akademiniuose sluoksniuose gerai žinomi dalykai, ir dėl to nėra

reikalo, kalbant apie tai, griebtis pigios propagandos, kuri daugiau kenkia nei padeda".

Daugiau negu 20 metų esu tuose amerikiečių akademiniuose sluoksniuose. Iš savo patirties žinau, kad, išskyrus retus atvejus, tie sluoksniai labai mažai žino apie Lietuvą ir lietuvius. Pono Petraičio straipsnyje tie akademiniai sluoksniai nuolat kartojami, tarsi, koks išganymas, o tuo tarpu tų pačių akademinių sluoksnių pagimdyti kai kurie studentai šiuo metu griauna ir naikina ne tik mokslo institucijas, bet kėsinasi pastūmėti ir pačias JAV į baisų smurto diktatūros chaosą. Todėl peršasi mintis, kad p. Petraičiui amerikiečių akademiniai sluoksniai yra *terra incognita*. Iš savo patirties galiu štai ką pasakyti: savo srityse JAV akademiniai sluoksniai yra gerai paruošti, geri specialistai, bet visuomeniniame, kultūriniame, politiniame gyvenime tie p. Petraičio taip adoruojami sluoksniai, apskritai imant, ne ką daugiau nusimano negu anie p. Petraičio taip nemėgstami "vidutinio išsilavinimo asmenys" ir "dar žemesnio išsilavinimo žmonės". Tik toks yra maždaug skirtumas: tie "žemesnio išsilavinimo žmonės" ir "vidutinio išsilavinimo asmenys" paprastai dar toleruoja ir kito nuomonę, nes jie supranta, kad jie visko negali žinoti, o tuo tarpu daugelis akademinių sluoksnių žmonių dažnai dedasi visažinančiais.

Dar toliau p. Petraitis rašo (šias eilutes rašančiojo adresu): "Iš jo ligšiolinių pasireiškimų atrodo, kad geriausia propaganda bus, jei išsijuosęs girsi lietuvius ir visa, kas lietuviška, ir kuo smarkiausiai peiksi priešus bei jų nedorybes". Man rūpėtų sužinoti, kur taip esu parašęs? Kur esu peikęs ar gyręs lietuvius vien kaip lietuvius? Esu iš tikrųjų gyręs ir girsiu Lietuvos laisvės kovotojus partizanus, nes tikiu, kad jie ne vien tik man, bet ir kiekvienam žmogui — ir "gryno mokslo", ir "akademinio pristatymo", ir visais kitais atvejais — yra tokie heroizmo simboliai, kaip kad Leonido vadovaujami Termopiles gynę graikai, kaip garsioji anglų lengvosios kavalerijos brigada, kaip mūsų 1941 metų sukilėliai, kaip mūsų 1918-1919 metų savanoriai - kūrėjai, mūsų knygnešiai, 1863 ir 1831 metų sukilėliai. Jie kentėjo ir mirė ne už ką kitą, o už Lietuvą ir už mus.

Smerkiau ir smerksiu Sovietų Sąjungos rusus bolševikus, kurie smurtu okupavo Lietuvą ir tebelaiko ją okupuotą ir prispaustą. Tad įdomu, kaip čia šiuo atveju prasižengiama "grynam mokslui" ir "akademiniam pristatymui"? Grynas mokslas pataikavimo nepažįsta.

Atrodytų, kad p. Petraitis atidžiai neperskaitė mano straipsnio "Balto-Slavic, or Baltic and Slavic" (*Lituanus*, 1967, No. 2). Jeigu jis tą straipsnį būtų nuodugniai perskaitęs, tai būtų supratęs, kad jokių priešų ten nėra ieškoma. Kaip kalbininkas, su daugiau negu 20 metų patyrimu šioje srityje, straipsnyje pristačiau išstudijuotus duomenis šiuo klausimu. Šio "Balto-Slavic, or Baltic and Slavic" straipsnio dėka *Lituanus* susilaukė *keliasdešimt laiškų iš įvairių pasaulio kraštų kalbininkų*. Su kai kuriais iš jų tebesusirašinėjame įvairiais kalbotyros ir kitais klausimais. Tarp kitko, nė vienas iš tų keliasdešimt kalbininkų, kurie laiškais atsiliepė į minėtą straipsnį, net tie, kurie nesutiko su autoriaus nuomone, straipsnyje nerado jokio "priešų ieškojimo".

Neperskaitė, matyt, p. Petraitis nuodugniau ir kito mano straipsnelio: "English and Lithuanian: Two Candidates for the International Lan-

guage" (The English Record, vol. XIX, No. 4. April, 1969). Dabar kiekvienas gali tą patį straipsnį pasiskaityti, nes jis buvo perspausdintas *Lituanus* (Vol. XV, No. 3, 1969, pp. 25-34). Šiame straipsnelyje yra svarstomos tik šių dviejų kalbų galimybės, o jeigu kurią ir siūlau, tai tik anglų kalbą, o ne lietuvių. Galėčiau dar pridėti, kad tą straipsnį specialiai užsakė vienas *The English Record* redaktorių, norėdamas į šį gana pedantišką anglistikos žurnalą įnešti ko nors gyvesnio. Teisybė, ir redakcijos prierašas buvo pridėtas, man paprašius... Gi tuo tarpu apie 19.000 anglistų (tiek tas žurnalas turi prenumeratorių) šį tą galėjo sužinoti apie lietuvių kalbą. Įdomu, kur čia p. Petraitis įžiūrėjo pigią propagandą? Tikrai pigi ji buvo ta prasme, kad jokiam lietuvių "veiksniui" nė cento nekainavo.

Tikiu, kad tik stebuklas išlaikė *Lituanus* gyvą 15 metų (gal stebuklas *ir* keletas pasišventėlių bei apie 1500 ištikimų *Lituanus* prenumeratorių *ir* keliasdešimt nuolatinių rėmėjų: pavienių asmenų ir organizacijų...).

Kad *Lituanus*, jau paaugęs į jaunikaitį ir beeinąs 16-sius metus, sustiprėtų, reikia visų, pajėgiančių tokiam žurnalui rašyti, bendradarbiavimo. Tada ir vėlavimasis išnyks, ir atkris reikalas žurnalą užpildyti gaunama medžiaga (kadangi tada bus galima pasirinkti). Tada *Lituanus* viena ar kita savo dalimi taptų visiems jo skaitytojams ir būsimiems skaitytojams įdomiu ir naudingu. O jau skaitytojai patys pasirinks, ką jie pagal savo skonį skaitys: vieni ras daugiau įdomių dalykų viename numeryje, kiti — kitame.

Ponas Petraitis savo straipsnyje pasirinko kelti (jo nuomone, esamas) *Lituanus* blogąsias puses. Vienintelė "prošvaistė" — tai iš p. Dambriūno straipsnio *Akiračiuose* cituojama išeitis, "kad *Lituanus* žurnalą, gal būt, galėtų pasiimti globon dabar jau organizuojama Pasaulio Lietuvių Mokslo Draugija".

A. Grigaitis **Nakties sargai**

Lituanus administracija ir redakcija su džiaugsmu perleistų žurnalo leidimą šiai ar bet kuriai sugebančiai tą darbą dirbti draugijai. Deja, Pasaulio Lietuvių Mokslo Draugija tuo tarpu dar neturi nė Valdybos, dar nėra suorganizuota...

IŠ TĖVYNĖS

MŪSŲ LITERATŪROS ATGARSIAI LIETUVOJE

Lietuvoje einąs literatūros, meno ir kritikos mėnesinis žurnalas "Pergalė" šių metų 3-čiame numeryje, skyriuje "Iš užsienio lietuvių kultūrinio gyvenimo", įdeda Vytauto Kazakevičiaus straipsnį, vardu "Ryški poezijos persvara", kuriame autorius peržvelgia praėjusiųjų metų išeivijos lietuvių išleistas knygas. Pačioje pradžioje jis pažymi, kad "beletristika skurdi ir menkavertė, tuo tarpu poetinė produkcija gausesnė ir kokybiškai svaresnė". Norėtume mūsų skaitytojus su kai kuriomis ten pateiktomis mintimis supažindinti. Nors visi žinome, kad dabartinėje Lietuvoje, ką berašytum, visuomet turi laikytis tam tikros partijos linijos, bet vis dėlto, atidavus reikiamą duoklę partijai, galima pasakyti ir tiesos. Antra vertus, čia, laisvajame pasaulyje, tos "duoklės" taip pat daug kas reikalauja. Jeigu jos ir nereikalaus kokios nors partijos ar institucijos, tai tikrai jos labai lauks pats kritikuojamasis autorius. Tai ir suvaržo mūsų kritikus — bijomasi nustoti draugų ir įsigyti priešų. Kai mūsiškių kūrybą kritikuoja ten gyvenantieji, tai, žinoma, toji draugo nustojimo ar priešo įsigijimo baimė nėra aktuali, tad kai kuriais atžvilgiais toji kritika gali būti ir objektyvesnė.

Minėtame straipsnyje V. Kazakevičius pirmiausia gana neigiamai įvertina praėjusių metų beletristiką, mažą išimtį padarydamas tik Mykolo Vaitkaus 1918-1940 m. prisiminimams, paskui ilgiau sustoja ties poezija, taip samprotaudamas:

Tad lieka — poezija. Jeigu ir ji teprilygtų daugumai čia suminėtų žanrų, tektų kalbėti apie visišką išeivių literatūrinio gyvenimo krizę. Laimei, poetai pernai tikrai pasistengė: kelios jų knygos leidžia manyti, jog jie dar gali teikti vilčių ir ateičiai.

Pernykščių poezijos knygų suradau šias: Vitalijos Bogutaitės - Keblienės "Laikas ir lietus", Vlado Šlaito "Aguonų gaisras", Henriko Nagio "Broliai balti aitvarai", Rimo Vėžio "Raidės laiko griaučiuose", dešimties jaunųjų "Tuneliai ir tiltai", Albino Baranausko "Pasaka ir vyšnios", Leonardo Andriekaus "Po Dievo antspaudais", Vytauto Karoso "Poilsis ant laiptų", Onos B. Audronės (Balčiūnienės - Tamulevičiūtės) "Tik tau ir man", Prano Lamberto "Tau sesute".

Paskui autorius, pasinaudodamas ir Kazio Bradūno "Drauge" buvusiąja kritika, visiškai nesižavi nei O. B. Audronės, nei P. Lamberto, nei V. Karoso minėtomis poezijos knygomis ir toliau taip kalba apie kitus poezijos leidinius:

Žinomi vyresnės kartos autoriai ir šį kartą išlieka kūrybiškai pajėgūs, ir drauge jų rinkiniuose randame kai kurių naujų poetinių atspalvių.

Henrikas Nagys, kaip jau teko minėti, artimesnis "bežemių" kartos kū-

rybinei dvasiai. Šiuo atveju jis, gal būt, būtų įtaigesnis, jeigu reikštų savo, jau vyresnės generacijos poeto, požiūrį į šios kartos likimą, — bet tada, kai jis mėgina tapti pats "bežemių" pasaulėjautos reiškėju, poetui sunkiau sekasi. Labai dažnai knygoje pasigirsta jo sesers — Liūnės Sutemos — intonacijos ir poetinis žodynas, turintys šiuo atveju specifišką, skirtą ir išoriniam bendrumui pabrėžti, prasmę. Knygą vienija poetinė mintis, kurią mėginama atskleisti pirmajame eilėraštyje — "Poema apie brolį": autorius čia deklaruoja, kad jo brolis — visų laikų kovotojas už žmogaus pažangą, laisvę, laimę, kultūrą, nerimą... Tik tų kovotojų sąraše išvardinami kartais nesuderinami vardai — kaip ir poeto laikraštinėje publicistikoje: mat, jo "brolis" griovė Bastiliją, degė ant laužo su Džordanu Bruno, stovėjo šalia sušaudomo Frederiko G. Lorkos — ir tame pat kelyje jo "brolis" buvo vengrų kontrrevoliucionierius ir suomių baltagvardietis, bet tik ne kovojantis už laisvę vietnamietis ar rasinės diskriminacijos engiamas negras... Tokia idėjinė H. Nagio pozicija suteikia rinkiniui nedviprasmišką auklėjamąją paskirtį. Tačiau daugelyje eilėraščių, kur ta idėja lieka nuošalyje, kur be jos apsieinama, poetas visu talento pajėgumu perpina savo ankstesnę poetinę kalbą su jaunosios kartos žodynu, sukuria stiprių, tautosakiškai pagonišku pasaulėvaizdžiu pagrįstų eilėraščių.

Vladas Šlaitas "Aguonų gaisre", savo septintame rinkinyje, lieka ištikimas "šlaitiškai" poetinei kalbai. Jo kūrybai naujo atspalvio suteikia dvasinės ramybės įsivyravimas. Tiek meditacijose, skirtose jo tikėjimo į antrąjį gyvenimą prasmei atskleisti, tiek gamtos grožiui ir tėviškės ilgesiui pašvęstose miniatiūrose jis yra švelnesnis, gilesnis, ramesnis. V. Šlaito rečitatyvuose mažiau vietos lieka pesimizmui ir nevilčiai, kuriuos pakeičia tylus malonus liūdesys, šiaip jau dažniau poetui besidžiaugiant gyvenimu ir gamta, išpažįstant amžiną meilę Ukmergės dangui.

Leonardas Andriekus savo rinkiniui pasirenka feodalinės Lietuvos valstybės valdovo likimo apmąstymus, kurie pateikiami per pabrėžtinai katalikišką prizmę. Knygos paantraštė nusako jos žanrinį pobūdį — "Vytauto Didžiojo godos". Tai poema, primenanti svarbesnius idealizuojamo kunigaikščio gyvenimo įvykius, bet nepateikianti šviežesnių istorijos apmąstymų. Poetui Vytautas — tikrosios krikščionybės nešėjas, nugalėjęs tuos, kurie jos nesilaikė, — kryžiuočius. Kulminacijos tašku imamas Žalgiris, nes kritišku krikščioniškų Vakarų ir Lietuvos susidūrimo laiku buvę ypač sunku:

Ir aš, dantis sukandęs, ištylėjau,
Lig Žalgirio aušros.

L. Andriekus garbina valdovą ir jo vienybę su bajorais, bet niekur nė žodeliu neužsimena apie paprastą lietuvį. Šiam schematiškam, tradiciniam istorijos vaizdui, persunktam neapykanta kryžiuočiams, lenkams ir Jogailai, stokoja vidinio emocinio dramatizmo. Jautriausiai nuskamba poeto balsas Vytauto godose šeimos nariams. Stipresnę šiaip gan vidutinės L. Andriekaus knygos pusę sudaro ne jos visuma, bet tik atskiri eilėraščiai.

Tad šie trys vyresnės kartos išeivijos autoriai — pradėję reikštis knygomis svetur ir įgiję didelį kūrybinį patyrimą — pernai išleido rinkinius, idėjiškai skirtingus ir drauge pagrįstus buržuazine ideologija, kurie sudomina jų pačių poetinio vystymosi požiūriu, o atskirais atvejais pastebimas jų literatūrinis svoris duoda medžiagos ir pokalbiui apie išeivių poezijos nūdieną.

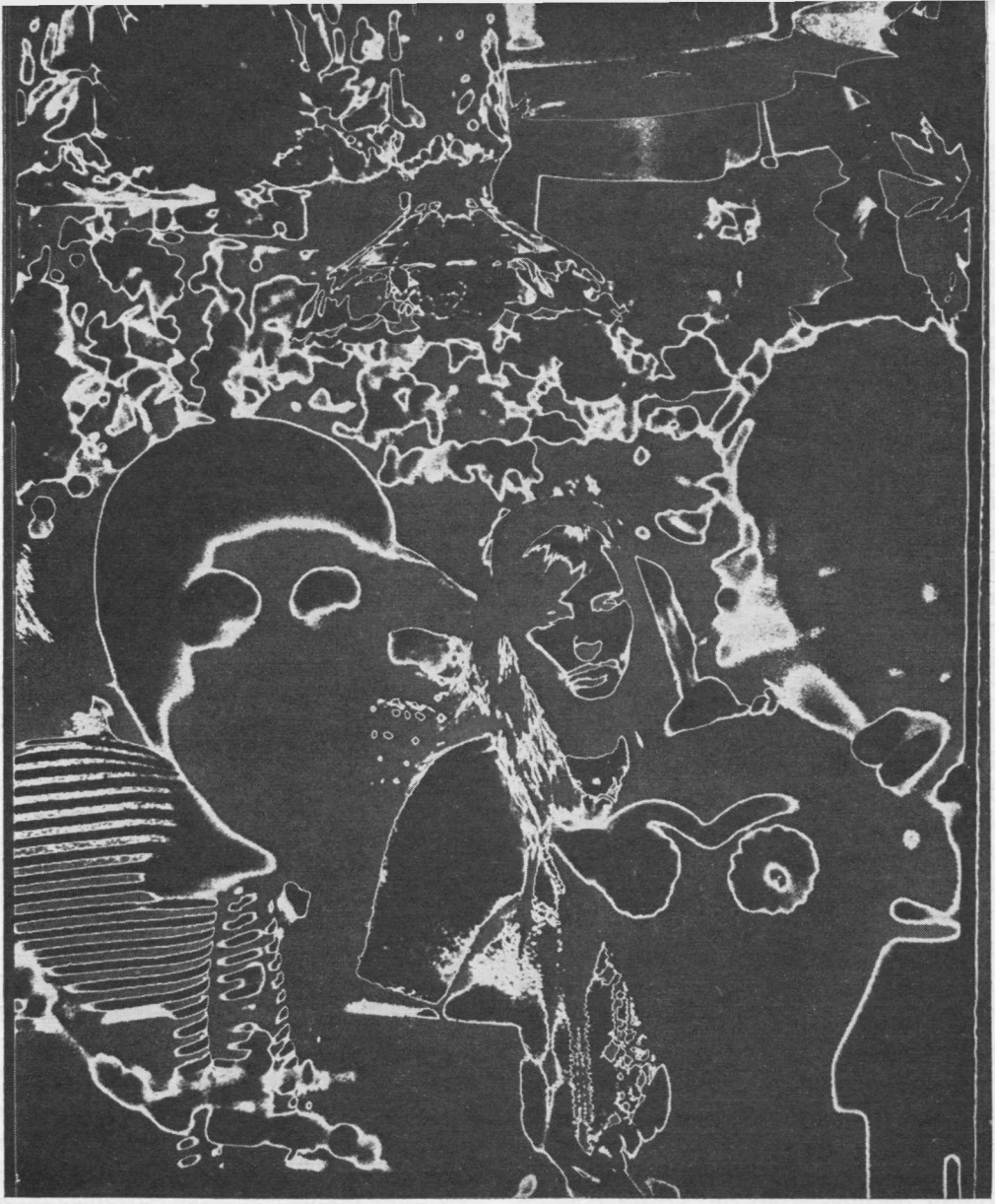

Algirdas Grigaitis **Mergaitė lange**

Tam pokalbiui akcentą teikia trys knygos, kurios priklauso jauniausiai išeivių kūrybinei kartai ir tuo pačiu liečia jos likimo problemą. V. Bogutaitės "Laikas ir lietus" liudija svarų "augintinių" ir "bežemių" poetinės kartos papildymą. Neatsitiktinai kai kurie emigracijos kritikai teigia, kad reikšmingiausi A. Mackaus pasekėjai yra Liūnė Sutema ir Vitalija Bogutaitė.

Tačiau pernai šį "neornamentuotos kalbos generacijos" būrį savaip — nelauktu žodžiu — papildė naujas debiutantas — Rimas Vėžys. Būdamas tos pačios kartos žmogus, jis visu smarkumu griebiasi "neornamentuotos kalbos" pačia tiesiogine šių žodžių prasme: savo svetimumą aplinkai, su ku-

ria yra suaugęs, ir savo nepakantrumą "nuglaistytai" lietuviškai išeivių visuomenei, be kurios jo kūryba — nepagrįsta, jis reiškia vulgariu, apnuogintai cinišku žodynu. Matyti, kad ir jis pasiklydęs tarp kelių pasaulių, bet savo nerimą mėgina paslėpti po iššaukiančiu, šokiruojančiu paradoksu, po grubia satyra ir patyčia, išaugančia į apibendrintą pasityčiojimą iš žmogaus apskritai. Kai kur ta neviltis išreiškiama ir tiesiogiai pagieža: "Atsiprašau (Kad esu) Veidrodis (Beveidžiam) Pasauly..." R. Vėžys sutirština spalvas, kuriomis labai piktinosi "padorioji" publika, kai rado jas Antano Škėmos kūryboje. R. Vėžio knygoje "augintiniai" tarytum pasirenka kitą kovos su neviltimi būdą, kurį dažnai įvelka į futuristinę formą, bet saiko ir skonio stoka neretai apgauna patį poetą ir nuvertina jo kūrybą iki pigaus vulgarumo. Greta įdomių, išbaigtų eilėraščių rinkinyje nemaža paviršutiniškų, pamaiviškų, tik pretenduojančių į "absurdo" poeziją kūrinėlių. Tačiau pačios "Raidės laiko griaučiuose" — nelauktas ir įdomus išeivių poezijos leidinys, turįs sukelti užjūryje audringus komentarus.

Pagaliau savaime išeivijos literatus sujaudino "Tuneliai ir tiltai", kurių autoriams kai kas paskubėjo suteikti "naujosios lietuvių poetų generacijos" vardą. Dauguma rinkinio autorių subrendo amerikietiškos civilizacijos aplinkoje, lietuvybės mokant klerikalams arba tautininkams. Visi jie gimę tarp 1945 ir 1952 m. (išskyrus kauniškį K. Gaidžiūną — 1939 m.); devyni jų ir pasaulį išvydo svetur. Pačiu knygos pavadinimu jauniausieji išreiškia judėjimą, dinamiką, tempą ir nežinią, kurių aplinkoje gyvena. Jie visi atsisako klasikinės eiliavimo formos. Rašo jie lietuviškai, bet, be abejo, veikiami amerikietiškos didmiesčių pasaulėjautos ir literatūrinių madų. Dar nė vienas jų nepademonstravo savarankiško brandumo ir tėra — "viltys".

Ir pagaliau vienas tikrai lauktas debiutas — vidurinės kartos Albino Baranausko (g. 1924 m.), daug eilėraščių paskelbusio periodikoje. Iki šiol išleidęs tris beletristikos knygas, kur vidutinybė būdavo įveikiama atskirais poetiškais Lietuvos, tiksliau — Suvalkijos, gamtos vaizdais, jis savo "Pasaka ir vyšniomis" atkreipia dėmesį kaip savitas poetas, mokąs taupyti žodį ir vaizdą, turįs savo tematiką. Kaip pastebima aplanke, "Savo modernumu jis bus artimas mūsų skaitytojams, įpratusiems į šio krašto šokiruojančią poeziją, bet tėviškės ir tėvynės ilgesio realizavimu jis bus neužmirštamas ir vyresniems, kurių širdyse tebeaidi nenumalšinamas ilgesys".

Toliau autorius dar šiek tiek pasvarsto "Metmenų" žurnalą ir "Šeštąją pradalgę", pastebėdamas, kad "Metmenyse" yra būdingas "dabar vis stiprėjantis ir net kartais dominuojantis dėmesys Tarybų Lietuvos kūrybai", o "Šeštąją pradalgę" laikydamas labai silpna, savo rašinį baigia taip:

Tad "Šeštoji pradalgė" nepraskaidrino ir šiaip itin pilkos literatūrinės padangės išeivijoje —visa laimė, kad iniciatyvą vaisingai perėmė poetai, suteikę galimybę rimčiau pakalbėti apie pernykštį kūrybinį gyvenimą, kurio "išsigelbėjimu" ir tapo poezijos knygos. Jei tarp tų knygų ir nerandame, ką galima būtų pavadinti reiškiniais kūryboje, tai apskritai poezijos derlius — tikrai pastebimas ir net savotiškai renesansinis.

Veltui džiaugsmo ieškosi tolimuose pasaulio kraštuose — jis tėra tavo tėvynėje.
Mahlmann

KNYGOS

TITAS ALGA

RIMO VĖŽIO ANTITRADICINĖ POEZIJA

Rimo Vėžio poetinis debiutas yra gerokai pavėluotas. Jo eilėraščių periodinėje spaudoje, kad ir retokai, užtinkame jau keliolika metų. Akademinio jaunimo suvažiavimuose, stovyklose bei subuvimuose Rimo Vėžio pasirodymai taipgi laukiami ir mėgiami, nes savo kūrybos skaitymu jis visada įneša šviežio vėjo, lengvos kontroversijos, o svarbiausia — geros nuotaikos, kurios šiandien mums ypač dažnai trūksta. Taigi ir jo pirmosios knygos "Raidės laiko griaučiuose" pasirodymas pernykščių metų gale iš tikrųjų nebuvo staigmena.

Kuo R. Vėžio poezija skiriasi nuo kitų debiutantų eilėraštinės kūrybos, kurios dar ir čia, išeivijoje, kasmet susilaukiame? Gi, vartojant jau gal net įkyrėjusį terminą — nekonformistiškumu. Tiesa, šis platokas epitetas gal ne mažiau tiktų beveik kiekvienam pastarųjų kelerių metų debiutantui, ypač jeigu tasai debiutantas nesiskaito su mūsų poezijoje nusistovėjusiomis formomis, jeigu jo tematika nėra mums įprasta, jeigu jo eilėraščiai atitolę nuo mūsų literatūrinių tradicijų... R. Vėžio kūrybai visi šie bruožai ne mažiau charakteringi (gal net ta pačia prasme), išskyrus paskutinįjį. Mat, jeigu ne vienam mūsų jaunajam kūrėjui tradicijos nepaisymas išplaukia iš per mažo jos suvokimo, R. Vėžio atveju tai yra sąmoningas noras būti antitradiciniu. Ne veltui originaliame šio rinkinio sumanyme, jeigu ne pirminė antraštė, tai bent žanrinė etiketė turėjo būti "antipoezija".

Nemanyčiau, kad savo palyginimais ir sugretinimais R. Vėžys siektų (suraukta kakta!) drąstiškai mūsų poetinės tradicijos "pasaulį seną išardyti" ar kitaip išreikšti nepasitenkinimą "establišmentu" (kas šioje sąmyšio gadynėje nebūtų nei nauja, nei stebėtina). Jo eilėraščiuose nėra nė per didelio protesto, nė revoliucijos, o tik noras vadinti daiktus tikrais jų vardais, iškloti nuotaikas ir vaizdus taip, kaip jie atrodo subjektyviai nuogomis akimis, nusiėmus rožinius įprastinio romantizavimo akinius.

Nors ne vienas R. Vėžio eilėraštis pirmu žvilgsniu atrodytų ryškiai satyrinio pobūdžio, tačiau poetas iš tikrųjų nėra satyrikas. Jis, tiesa, šiek tiek ciniškas, iš daug ko pasišaipo, niekad nepamiršdamas nė patsai savęs (beveik visi eilėraščiai parašyti pirmuoju asmeniu), tačiau nieko piktai nepašiepia, neišjuokia, o svarbiausia — niekur nėra didaktiškas ar įkyriai moralizuojantis. Būti satyriku pilna to žodžio prasme jam neleidžia jo požiūris į gyvenimą. Ryškiai hedonistiškas požiūris. Pasišaipydamas iš kai kurių oficialiosios moralės normų, jis kaip tik tą savo požiūrį prieš jas pastato su savotišku pasigardžiavimu ar net pasididžiavimu. Tose vietose jis gal kiek ir padvelkia protestu. Prieš hipokrizę,

prieš tuščiavidurio žmogaus pastangas matyti save tuo, kuo jis nėra. Antitezė šitokioms tendencijoms yra savęs pastatymas priešingoje šviesoje, kitame žiūrono gale:

...aš vis
dairaus tarpe
šaligatvio plyšių.
Ko ieškau aš?
Gal būt, sliekų?
O gal gyvenimo tiesų?
Gal būt,
poeziją kuriu?
O gal slapta
į riaušes aš einu?
O ne.
Aš tik plyšių
inspektorius esu... (37 p.)

R. Vėžio eilėraščiai daugiausia yra gana sofistikuoti. Vienuose jų jaučiamos surrealistinės, kituose — absurdiškos nuotaikos ar kitokie "laiko dvasios" atspindžiai; dar kituose — žongliruojama garsais, žodžiais, įvaizdžiais, pačia eilėraščio forma, atrodo, tyčia nieko rimtesnio nepasakant ir sąmoningai pasakyti vengiant. Tasai žaidimas žodžiais, pilstymas iš tuščio į kiaurą irgi yra savotiška antitezė, kartais nenupelnytai pretenduojančiai į aukštumas ar gilumas, sąmoningai siekiančiai "nesusitepti" visiško aiškumo ar supratimo dulkėmis. Vykusiu tokios rūšies eilėraščio pavyzdžiu laikyčiau "Kelionę po lietuvių kalbos vadovą" su antrine antrašte — "nuo bambos iki bublio":

Jeigu
baubikas — paukštis,
o jautis —
būbalius,
kodėl baublys,
o ne
baubikas
yra botaurus stellaris?
Ar subaubia
bamblys,
ar užbamba
būbalius,
ar tas,
kas turi
bambą,
tai automatiškai
bambalius? (39 p.)

Kai, vieną eilėraštį skaitydamas, skaitytojas nustemba jo nesitikėta atomazga, staigiu lūžiu, išvirkštiniu "moralu", kitame jau sąmoningai panašios staigmenos ieškodamas ar jos tikėdamasis, jis vėl turi nustebti nieko panašaus neradęs. Šitoksai skaitytojo nuolatinis stebinimas yra sėkmingas būdas išlaikyti jo dėmesį. Juo R. Vėžio eilėraščiai ne kartą primena gerai sukirptas miniatiūrines noveles.

R. Vėžys nėra pirmas, stojęs prieš tradicinę poeziją. Palyginti ne taip seniai ją atakavo ir futuristai — keturvėjininkai su didžiuoju Kaziu Binkiu priešakyje. Nors R. Vėžys yra žymiai už juos ramesnis, "miesčioniškesnis", asmeniškesnis, santūresnis mostuose, tačiau ir jo eilėraščių formose ar nuotaikose galima rasti futuristams artimų niuansų. Charakteringa ir tai, kad nei futuristai, nei R. Vėžys nepajėgė galutinai nusikratyti į lietuvio kraują gal neišraunamai įaugusio lyrizmo, padvelkiančio net posmuose, kuriuose šio bruožo, atrodo, specialiai vengiama parodyti. Štai kad ir visas eilėraštis, vardu "Atostogos":

Vasarom
Išvažiuoju
Tolimuosna
Miškuosna,
Prisigeriu
Pušų kvapo,
Tyro ir šalto
Ežero vandens,
Šiaurės pašvaisčių spalvų
Ir mėlyno dangaus.
Grįžęs
Miestan,

Vaikštau
Pagiriodamas
Ir žaksiu
Mėlynos padangės
Gabalais. (27 p.)

Tartum to lyriškumo susigėdęs ar norėdamas jį atsverti, R. Vėžys vieną kitą eilėraštį pamargina ir "apnuogintais žodžiais" (vieno rinkinio skyrelio pavadinimą panaudojant), kuriems apibūdinti konvencionalesnis skaitytojas suras ir stipresnių epitetų. Tačiau ir toksai skaitytojas ilgainiui turės pripažinti, kad net už tai per daug ant R. Vėžio pykti negalima, kad reikia juos priimti su ta pačia kiek ironiška, bet vis dėlto giedria nuotaika, su kokia jie buvo poeto tarti.

Rimas Vėžys. RAIDĖS LAIKO GRIAUČIUOSE. Išleido Algimanto Mackaus Knygų Leidimo Fondas. Aplankas Vytauto Virkau. 93 teksto puslapiai. Kaina 4 dol.

ALĖ RŪTA

ANATOLIJAUS KARIO "PALIKIMAS"

"Gabija: Ir iš mūsų pačių...
Prasimuš atgimimo versmė."

Autorius čia įdomiai prieina prie pagrindinės šių dienų (o gal ir visų laikų) ligos — materializmo. Sūnui sukrautas milijonas, o dvasinė anemija... Tikras palikimas vaikams yra tai, ką tėvai rašė krauju... Kas geriau gauti po dėdės profesoriaus mirties: pinigų ar turtingą biblioteką? "Atrasi, kai perskaitysi visas to knygyno knygas..."

Kokia atgimimo versmė? Kodėl ji prasimuš iš pačių jaunųjų? Sužinosite, perskaitę ar pamatę scenoje Anatolijaus Kairio naują dramą — "Palikimą".

Anatolijus Kairys. PALIKIMAS. Vieno veiksmo, trijų paveikslų drama. Išleido "Laiškai Lietuviams". Kaina 2.50 dol.

PETRO MALDEIKIO "MEILĖ DVIDEŠIMTAJAME AMŽIUJE"

Tai įžvalgaus pedagogo ir psichologo veikalas, aptariąs meilės sąvokos supratimus ir meilės — sekso, meilės — kūrybos, meilės — mirties problemas šiame moderniame amžiuje. Gausi bibliografija rodo autoriaus platų apsiskaitymą ir įsigilinimą į meilės temą.

Šis nemažas veikalas (260 p.) nėra ištisai mokslinis meilės, kaip asmens libido, žmogaus psichinės energijos, nagrinėjimas. Tai istorinė (XX a.) ir psichologinė apžvalga įvairių meilės aptarimų, įvairių nuomonių apie meilę santykyje su blogiu ir gėriu. Tai daugiau pritaikomasis veikalas gyvenimui, lengvu stiliumi, gražia literatūrine kalba parašytas, mielas idealistiniu autoriaus žvilgiu į meilę ir į žmogų apskritai. Petro Maldeikio meilės svarstymai yra gilaus ir toleranto krikščionio dvasios veikalas. Jis yra lyg atsvara šių laikų beletristinei ir mokslinei spaudai, trykšte trykštančiai kūnu, o ne dvasia. Nemažai vietos knygoje skirta vaiko ir jaunuolio meilės atsiskleidimui, užtat ji bus naudinga šeimoms ir pedagogams. Kadangi knyga parašyta lengvu stiliumi, rei-

GIMTASIS ŽODIS

TEIKTI IR TIEKTI

Šie du veiksmažodžiai yra labai dažnai maišomi arba, gal dar tiksliau sakant, vietoj *teikti* dažnai vartojama *tiekti*. Nuolat tenka spaudoje skaityti tokius sakinius: *Pirmininkas susirinkimui patiekė (= pateikė) šią darbotvarkę; Laikraštis patiekė (= pateikė) daug įdomių žinių; Jis patiekė (= pateikė) viršininkui prašymą; Paskaitininkas patiekė (= pateikė) daug įdomių minčių.* Visuose šiuose sakiniuose, užuot pasakius *pateikė*, neteisingai sakoma *patiekė*. Šių dviejų žodžių reikšmė yra skirtinga. *Teikti* reiškia *duoti* (angl. to give, to offer, to present, to render, to submit), o *tiekti* reiškia *gaminti, ruošti, parūpinti* (angl. to produce, to supply, to prepare, to furnish). *Tiekti* galima vartoti tokiuose sakiniuose: *Šeimininkė patiekė skanius pietus; Miestui vandenį tiekia modernus vandentiekis; Kariuomenei maistą tiekia tiekimo skyrius; Jis prisitiekė visokių gėrybių.*

Žinoma, kartais tame pačiame sakinyje galima vartoti ir vieną ir kitą žodį, žiūrint, kas norima pasakyti. Pvz. vandentiekis gali vandenį *patiekti* (siurbti iš ežero, filtruoti, valyti) ir paskui jį *pateikti* (duoti) gerti žmonėms. Pirmininkas gali namie *patiekti* (paruošti) darbotvarkę ir paskui susirinkime ją *pateikti* (pasiūlyti, perskaityti) susirinkimo dalyviams.

Gal bus įdomu pastebėti, kad neaiškumas, kada vartoti vieną žodį, kada kitą, kyla tik tada, kai šie žodžiai vartojami su priešdėliu *pa* (pateikti, patiekti), bet kai jie vartojami be priešdėlio arba su kitais priešdėliais, tai paprastai jokių neaiškumų nekyla. Pvz. sakome: *Sodas teikia daug naudos; Suteik man tą malonę; Įteik jam šitą laišką.* Niekas šiais atvejais nesuabejos ir vietoje minėtų veiksmažodžių nepasakys: *Tiekia, Sutiek, Įtiek.*

Šių dviejų veiksmažodžių reikšmė visiškai yra skirtinga ir tada, kai jie vartojami sangrąžine forma (teiktis, tiektis). *Teiktis* reiškia *malonėti*, pvz.: *Teikis mane išklausyti; Teikis man tai pasakyti. Tiektis* reiškia *įsigyti, pirkti, taisytis, rengtis*, pvz.: *Jis įsitiekė naujus drabužius; Prisitiekiau galybę visokių daiktų; Jis jau tiekiasi į Kauną važiuoti.*

DIRBTINIS IR DIRBTINAS

Savo kalboje mes turime būdvardį *dirbtinis* (padirbtas, padarytas, netikras) ir reikiamybės dalyvį *dirbtinas* (kurį reikia dirbti). Neretai šie žodžiai vienas su kitu painiojami, pavartojant dalyvį vietoje būdvardžio, pvz.: *Ta jo šypsena yra dirbtina (= dirbtinė); Jis tai atliko labai dirbtinu (= dirbtiniu) būdu; Nepakenčiu to jos dirbtino (= dirbtinio) švelnumo.* Tačiau reikia įsidėmėti, kad iš būdvardžio *dirbtinis* pa-

---

kia tikėtis, kad ji bus prieinama ir jaunimui.

P. Maldeikis. MEILĖ DVIDEŠIMTAJAME AMŽIUJE. Liet. Knygos Klubo leidinys. Kaina 5 dol.

darytas prieveiksmis yra *dirbtinai*, pvz.: *Jis dirbtinai (nenatūraliai) nusišypsojo;* Ta užuojauta tau buvo pareikšta visai *nedirbtinai* (natūraliai, *nuoširdžiai).*

ATSILIEPTI KAM AR Į KĄ?

Bendrinėje kalboje sakome: *Rūkymas atsiliepia sveikatai; Jaudinimasis atsiliepia nervams.* Čia nebūtų tikslu sakyti *atsiliepia į sveikatą* ar *į nervus.* Šiam teigimui įrodyti turime daug pavyzdžių iš gyvosios žmonių kalbos, pvz.: *Ta liga jam labai atsilieps* (Vilkaviškis); *Rašybos klaidos neigiamai atsiliepia žodynėlio gerumui* (Jablonskis); *Vaikeli, tau atsilieps motinos negerbimas* (Marijampolė).

Bet kai veiksmažodis *atsiliepti* reiškia *atsakyti šaukiant, atsišaukti,* tai vartojamas su prielinksniu *į,* pvz.: *Norėčiau, kad atsilieptum į mano laišką; Į motinos šauksmą tuoj atsiliepė vaikai.*

VEIKSMAŽODŽIO TAPTI VARTOJIMAS

Veiksmažodis *tapti* reiškia *kuo nors darytis, virsti,* pvz.: *Vaikas tapo vyru; Senelis tapo dideliu ligoniu.* Bet mūsų raštuose ir šnekamojoje kalboje tenka kartais išgirsti tokius pasakymus: *Laimėjimas tapo pasiektas; Mokinys tapo nubaustas; Priešas tapo nugalėtas.* Šiuose sakiniuose su veiksmažodžiu *tapti* yra sudaryti sudurtiniai laikai, bet šios rūšies daryba mūsų bendrinei kalbai nėra teiktina. Ir Jablonskis, ir kiti mūsų kalbininkai šias klaidas visuomet taisydavo. Minėtuose sakiniuose, užuot sakius *tapo,* reikėtų sakyti *buvo,* nes sudurtiniai laikai yra sudaromi iš veiksmažodžio *būti* ir dalyvio. Pvz.: *Laimėjimas buvo pasiektas; Mokinys buvo nubaustas; Priešas buvo nugalėtas.*

Čia dar galima pastebėti, kad veiksmažodis *tapti,* ypač kai vartojamas su priešdėliu *pri,* turi ir kitokią prasmę — *prikibti, prilipti, prisidėti, prisitaikyti,* pvz.: *Prie jo liga pritapo; Svetimos avys pritapo prie mūsų kaimenės; Jis vis nepritampa prie visos klasės.*

AR VARTOTINAS POSAKIS TO PASĖKOJE?

Pirmiausia reikia žvilgtelti, ar vartotinas šis abejotinos darybos žodis *pasėka.* Nors kalbininkai jo griežtai nesmerkia, bet būtų geriau apsieiti be jo. Jo vietoje mes turime daug geresnį žodį *pasekmė,* kurį ir turėtume vartoti. Kai kuriuose lietuvių kalbos žodynuose (pvz. "Lietuvių kalbos vadove") žodžio *pasėka* visiškai nėra.

Bet jeigu ir nevartotume žodžio *pasėka,* tai ar galima būtų sakyti *to pasekmėje?* Tai yra vertinys iš svetimų kalbų, pvz. angl. *in consequence of,* vok. *infolge der,* rus. *v rezultate čego.* Šis vertinys visuomet mūsų kalbininkų buvo smerkiamas ir taisomas. Tad yra taisytini tokie sakiniai: *Tokio raginimo pasekmėje (Dėl tokio raginimo) jis ryžosi imtis šio darbo; Koncerto nepasisekimo pasėkoje (Dėl nepasisekusio koncerto* arba *Koncertui nepasisekus) solistė metė dainavimą; Šių įvykių pasekmėje (Dėl šių įvykių) gali kilti karas.*

KAS YRA SIMPOZIUMAS?

Dabar labai madoje įvairūs simpoziumai. Štai praėjusį rudenį Čikagoje buvo suruoštas mokslo simpoziumas, neseniai Lietuvių Bendruomenė buvo suorganizavusi jaunimo simpoziumą, dažnai įvairios organizacijos, ypač jaunimo, ruošia savo simpoziumus. Kas yra tie simpoziumai, mes visi maždaug numanome, bet gal kai kam kyla klausimas, iš kur tas keistas žodis. Ar jis vartotinas? Ar mes neturime kito tinkamesnio lietuviško išsireiškimo?

Šį žodį mūsų jaunimas, be abejo, pasiskolino iš anglų kalbos, bet jis nė-

ra angliškos kilmės. *Symposium* yra lotyniška graikiško žodžio *symposion* forma. O ką reiškia graikiškasis žodis *symposion*? Websterio žodynas jį išverčia labai paprastai — *a drinking party*. Lietuviškai pasakytume — *"nugėrimas"*. Šis daiktavardis kilęs iš veiksmažodžio *sympinein* — *drauge gerti*. Tad pirmykštė *symposion* prasmė buvo tam tikras pokylis ar šventė su išgėrimais, muzika ir pasikalbėjimais. Senovės graikai tuose savo simpoziumuose ne tik gerdavo ir klausydavosi dainų bei muzikos, bet ir kalbėdavosi, diskutuodavo, pasikeisdavo idėjomis. Į modernias kalbas patekęs, šitas žodis buvo "apvalytas" nuo gėrimų ir dainų — pasiliko tik diskusijos bei pasikeitimas idėjomis.

Dabartinėje vartosenoje simpoziumas yra: 1. susirinkimas ar posėdis, kur keli asmenys išreiškia savo idėjas kuriuo nors klausimu; 2. įvairių idėjų bei nuomonių rinkinys, paskelbtas spaudoje; 3. mokslinė konferencija bei diskusijos.

Reikia dar pastebėti, kad ir senovės graikų kalboje šis žodis ne visuomet buvo vartojamas tik ta pirmykšte puotavimo prasme. Vėliau dažniausiai simpoziumo vardu buvo vadinami filosofinio ar literatūrinio turinio dialogai bei veikalai.

Ar mums šis žodis priimtinas ir vartotinas? Manytume, kad taip, ypač kad nėra kuo jo tinkamai pakeisti. Mes, kaip ir kiekviena kultūringa tauta, savo kalboje turime ir daugiau lotyniškos ar graikiškos kilmės žodžių. Jeigu kas nors siūlytų išmesti simpoziumą, kaip nepageidautiną svetimybę, tai reikėtų išmesti ir daugelį kitų lotyniškos ar graikiškos kilmės žodžių, kurie jau seniai mūsų kalboje prigijo ir be kurių būtų sunku išsiversti.

VIENAS KITAS NEVARTOTINAS AR KLAIDINGAI VARTOJAMAS ŽODIS BEI POSAKIS

Su juo aš palaikau tamprius (= glaudžius) ryšius. Jis buvo skaitomas (= laikomas) genijum. Kasmet kyla žmonių gerbūvis (= gerovė). Buvo sušauktas visuotinas (= visuotinis) susirinkimas. Atbėgo kudlotas (= gauruotas) šuo. Rubežius (= Siena, Riba). Sutaupos (= Santaupos). Paišelis (= Pieštukas). Papėdininkas (= Palikuonis). Žestas (= Mostas, Gestas). Savistovus (= Savarankiškas).

REDAKCIJOS PASTABA

Kaip jau šių metų pradžioje buvo minėta, "Gimtojo Žodžio" skyrių redaguoja ir tvarko pats "Laiškų Lietuviams" redaktorus. Paruošus spaudai visą medžiagą, ją peržiūri prof. P. Jonikas. Kiekvieno numerio antrajame viršelio puslapyje pažymima, kad prof. P. Jonikas yra kalbos skyriaus patarėjas, bet jis šio skyriaus neredaguoja ir netvarko. Tad kalbos skyriaus reikalais prašome jo netrukdyti, o kreiptis tiesiai į "Laiškų Lietuviams" redaktorių.

FILMAI

THEY SHOOT HORSES, DON'T THEY?

Vaidybiniu žvilgsniu šis filmas, galima sakyti, yra bevertis. Visi vaidintojai stumdosi scenoje, panosėje subumbėdami kelis žodžius, lyg norėdami, kad didžioji filmo žvaigždė Jane Fonda galėtų reikšmingiau ištarti vieną kitą sakinį. Keli gražiai pasisekę momentai (pvz. blondinės išprotėjimas) neatsveria aplamai blankios vaidybos.

Tačiau čia iškyla aktoriaus Gig Young talentas. Gal filmas šiam tikslui ir taikintas — ne Jane Fonda, bet Gig Young vardui garsinti, nes jo vaidmeniu filmas pagrįstas. Šį filmą verta pamatyti vien dėl jo vaidybos. Be to, jis įdomus ir istoriniu atžvilgiu tiek lietuviškam jaunimui, tiek ir vyresniesiems, kuriems neteko pergyventi Amerikos depresijos. Taigi, nesitikint per daug iš vaidybos, šį filmą vis dėlto būtų verta pamatyti.

ROMEO AND JULIET

Du vaikai, dar tik pirmą kartą vaidinantieji filmuose, čia pasirodo labai gražiai, puikiai atlikdami savo vaidmenis. Bet ne jų vaidyba suteikia šiam filmui nepaprastumo, o tik spektaklis, panorama. Ekrane taip didingai atvaizduotas garsusis Šekspyro veikalas, kad visi iki šiol matyti šio veikalo scenos vaidinimai visiškai nublunka. Tai tikrai vienas geriausių praėjusiųjų metų filmų.

EASY RIDER

Ką reiškia džiaugtis, stebėti, mėgti, turėti savo nuomonę ir būti nužudytam šiandieninėje Amerikoje — parodo šis filmas.

Du ilgaplaukiai barzdoti vyrukai (Peter Fonda ir Dennis Hopper) motociklais keliauja per Ameriką New Orleans linkme. Jie neskuba. Gal būt, nujautimas įspėja neskubėti — nujautimas, kad kelionė turi kažkokią nežinomą prasmę, kuri paaiškės kelionės pabaigoje, kad ji baigsis vienokia ar kitokia mirtimi.

Gal būt, Peter Fonda laikosi per santūriai, per šaltai; gal truputį perdėtos kai kurios aplinkybės: susitikimas su advokatu, kur jis iš kalėjimo išgelbsti du draugus ir, pasiėmęs savo futbolo šalmą vietoj motociklo, drauge su jais keliauja toliau; gal miestelėnų grūdų sėjimas neišarton dirvon ne tiek patetiškas, kiek nesuprantamas; tačiau Amerikos pietinių sričių gyventojų neapykanta, sukelta tik dėl ilgų plaukų ir keistų drabužių, nėra nei perdėta, nei nereali, tik baisi. Filmo pabaiga turėtų būti visiems aiški...

IF

Pelėsiais ir kerpėms apaugusios Anglijos berniukų mokyklos griežčiausiai tebesilaiko senų tradicijų. Jas lankantieji jaunuoliai klauso drausmės įstatų, direktoriaus nurodymų ir t. t. Bet pagalvokime, kas atsitiktų, jeigu tarp tų paklusnių, mandagių berniukų atsirastų toks, kuris pasipriešintų ir savo pasipriešinimą nuvestų net revoliucijos keliu.

Filmas "If" nagrinėja dabartinio jaunimo protavimą, pasipriešinimą tradicijoms, ieškojimą naujų kelių ir kelrodžių, pasitikėjimą revoliucija ir pasiaukojimą savo įsitikinimams.

Sunku susigaudyti, kur baigiasi vaikino fantazija, o kur prasideda tikrovė. Vietomis gaunasi nerealumo ir perdėjimo įspūdis. Bet vaidyba labai gera — ypač to jaunuolio, kuris kursto revoliuciją. Vieno vyresniųjų (Rountree) portretas taip pat labai gražiai nupieštas. Aplamai, filmas gerai susuktas ir savo tikslą pasiekia — išėjęs iš salės žiūrovas pagalvoja: "O jeigu..."

Eglė Juodvalkytė

"LAIŠKŲ LIETUVIAMS" KONKURSAS

Dvidešimtmečio proga "Laiškai Lietuviams" skelbia straipsnio konkursą suaugusiems ir jaunimui. Suaugusiųjų konkursui paskirta tema: KURIUO KELIU PASUKTI Į KŪRYBINGĄ IR VIENINGĄ DARBĄ (socialiniu, kultūriniu ir politiniu atžvilgiu). Jaunimo konkursui skiriama tema: JAUNIMAS DABARTY IR ATEITY (koks mūsų jaunimas yra dabar, ką jis vertina, ko siekia, kokia numatoma jo ateitis).

Suaugusiųjų konkurse gali dalyvauti visi, o jaunimo konkurse — moksleiviai ir studentai. Konkursui skirti straipsniai turi būti ne ilgesni kaip 3000 žodžių. Autorius pasirašo slapyvardžiu, į atskirą vokelį įdeda savo tikrąją pavardę, adresą ir telefoną, vokelį užlipina ir drauge su straipsniu atsiunčia redakcijai iki šių metų birželio mėn. 30 dienos.

Suaugusiems yra skiriamos trys premijos: I — 100 dol., II — 75 dol., III — 50 dol. Jaunimo konkursui taip pat skiriamos trys premijos: I — 50 dol., II — 30 dol., III — 20 dol. Žinoma, jaunimas, jeigu nori, gali dalyvauti ir suaugusiųjų konkurse. Abiems konkursams yra sudarytos dvi atskiros vertinimo komisijos. Suaugusiųjų konkursui: kun. Pranas Garšva, Vytautas Kasniūnas, Vaclovas Kleiza, Dalia Šimoliūnienė ir Nijolė Užubalienė. Jaunimo konkursui: Danutė Bindokienė, Jurgis Bradūnas, Eglė Juodvalkytė, kun. Gediminas Kijauskas, S. J. ir Audronė Kubiliūtė.

Konkursui atsiųsti straipsniai tampa redakcijos nuosavybe ir gali būti spausdinami "Laiškuose Lietuviams". Nespausdinti straipsniai bus grąžinti autoriams.

ATSIŲSTA PAMINĖTI

Stasys Yla. ŠILUVA ŽEMAIČIŲ ISTORIJOJE. I dalis. Reformacija ir Restauracija. "Krikščionis Gyvenime" knygų serija, nr. 4. Kalbą tikrino Vladas Kulbokas. Įrašus piešė Telesforas Valius. 296 psl, kieti viršeliai, kaina 5 dol.

LIETUVIŲ KATALIKŲ MOKSLO AKADEMIJOS SUVAŽIAVIMO DARBAI. VI tomas. Redagavo A. Liuima, S.J. Išleista Romoje 1969 m. dr. Juozo Kazicko lėšomis. 500 puslapių.

Aloyzas Baronas. DIENA PRIE EŽERO. Eiliuotas pasakojimas. Nijolės Vedegytės-Palubinskienės dviejų spalvų piešiniai. Išleido Terra 1969 m. Didelio formato, kieti viršeliai, 40 psl.

LIETUVA, filatelistų draugijos biuletenis, nr. 5(140).

ADMINISTRACIJOS PRANEŠIMAS

Skaitytojų patogumui "L. L." administracija laikosi tokios tvarkos: skaitytojams žurnalo prenumerata pratęsiama automatiškai, nebent jie iš anksto praneša, kad ateinančiais metais jiems žurnalas nebūtų siuntinėjamas. Kas dar nėra atsilyginęs už praėjusius metus, prašome kaip galima greičiau tai padaryti. Taip pat malonėkite administracijai tuoj pranešti, jeigu pakeičiate adresą.